LIETUVIŲ DIENOS

MAŽOSIOS LIETUVOS VEIKĖJAS PROFESORIUS MARTYNAS BRAKAS

LITHUANIAN DAYS
OCTOBER 1987

1987 M. SPALIO MĖN.

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

LIETUVIŲ

DIENOS

LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029
Telefonas: (213)664-2919

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

1987, Spalis Nr. 8 (378)
October, 1987 No. 8 (378)

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

Eina XXXVII metai
Volume XXXVII

• •

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTOS SU "KALIFORNIJOS LIETUVIU", LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH "CALIFORNIA LITHUANIAN," PUBLISHED 1946-49

Redaguoja
REDAKCINĖ KOLEGIJA

Rūta Skirius, Ph.D
Margis Matulionis, J.D.
Arūnas Barkus, M.S.
English Editorial Staff

Antanas F. Skirius
Leidėjas/Publisher

• •

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę
Signed or initialed articles do not necessarily reflect the opinion of the editors or Lithuanian Days magazine

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį
Use of material from "Lithuanian Days" permissible only with indication of this source

Prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku
Subscription will be renewed automatically at expiration date. If subscription is to be discontinued, notice to that effect should be sent to the publication

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August

• •

"LITHUANIAN DAYS (ISSN : 0024-2950) is published monthly except July and August for $20.00 per year by Anthony F. Skirius, Publisher, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. Second-class postage paid at Los Angeles, California. POSTMASTER: Send address changes to LITHUANIAN DAYS, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029."

• •

RATES/KAINOS

Single Copy/Atskiro nr. kaina	$ 2.00
Yearly Subscription/Prenumerata metams	20.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata	35.00
Rates in Canadian Dollars/Kainos Kanadiškais doleriais	
Yearly Subscription/Prenumerata metams	30.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata	50.00

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

FRONT COVER

Martynas Brakas

M. Brakas was born in Jankaičiai in the Territory of Klaipėda (Memel) on Oct. 30, 1907. He studied law and economics at the London School of Economics and Political Science, England, and at the Universities of Berlin, Cologne, and Kiel, Germany. In 1939 he was legal adviser to the governor of the Territory of Klaipėda. In 1939 he organized the Lithuanian Free Harbor of Klaipėda, and directed it from 1939-40. From 1934-44 he taught civil and commercial law at the Lithuanian Institute of Commerce (located in Klaipėda to 1939 and in Šiauliai after that year), first as an instructor and later as an assistant professor.

From 1941-42 he was an assistant district attorney in Šiauliai, and from 1942-44 an attorney-at-law in that town. In 1944 he settled in Denmark, where he lived until 1951. From 1951-52 he was a member of the Executive Council of the Supreme Committee for the Liberation of Lithuania in Germany. In 1952 he emigrated to the United States.

From 1954-64 Brakas was a member of the Committee for a Free Lithuania, the Supreme Committe for the Liberation of Lithuania, and the Lithuanian delegation to the Assembly of Captive European Nations, and from 1954-83 he was chairman of the Resistance Movement of Lithuania Minor.

From 1964-73 he was professor of German at Augustana College in Sioux Falls, South Dakota. He continues to spend much of his time there editing and writing on subjects dealing with the political problems of Lithuania Minor. His latest article — on the effects of the United States' foreign policy on Lithuania Minor — was published in 1986 in three instalments by the Lithuanian cultural quarterly AIDAI (Echoes).

Martynas Brakas married G. Bryo in 1935. They have two sons — Martynas Jonas and Jurgis Einars and one daughter — Gunda Maria. All three children are university graduates and have professional careers.

M. Brakas is currently retired; his wife still teaches at Augustana college.

————————

NAUJOS KNYGOS

"Beržas už lango" — Dalilos Mackialienės. Romanas, 324 pusl. Kaina 10 dol. Išleido "NIda" Londone.

————————

Juozo Keliuočio "Dangus nusidažo raudonai" — pirmosios tremties memuarai : Laisvę praradus". Išleido "Į Laisvę" fondas, Čikagoje. 360 pusl., kaina 12 dol.

TURINYS/CONTENTS

LIETUVIŠKOJI DALIS

Naujiems vėjams papūtus.....3
Rusų nacijos interesas.....4
Vladas Bakūnas
Mažosios Lietuvos patriotas prof. Martynas Brakas.....4
Martynas Brakas
Autobiografija.....5
Kunigo ir poeto-filosofo poezija.....11
K. Wojtylos poezija
Tiesa turi būti skausminga.....11
Juozas Tininis
Nemirtingos meilės ženklas.....12
Donelaitis gyvena ir 20 metų kalba angliškai
Dr. Elena Tumienė
K. Donelaičio "Metų" angliškąjį vertimą pasitinkant.....14
IR
Mažosios Lietuvos veikėjų suvažiavimas.....15

ENGLISH SECTION

Martynas Brakas.....2
Henry L. Gaidis
Lithuanian Christianity Jubilee in the Nation's Capitol.....16
Albert Cizauskas
Tales of the Old Church
The Confession.....18
Hartford's Commemoration of Lithuania's Christianity.....19
Celebration of Lithuania's 600th Jubilee of Christianity.....20
Celebration of Lithuania's 600th Jubilee of Christianity in Newark, N. J.....21

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

Lietuviška radijo valanda anglų kalba

Seton Hall Universiteto, South Orange, New Jersey, radijo vadovybei, yra malonu pranešti, kad po keletos mėnsių pertraukos, nuo š. m. **rugsėjo 14-tos** dienos, vėl bus transliuojama lietuviška radijo valanda anglų kalba, pavadinta — **"The Music of Lithuania".** Programa bus duodama kas **pirmadienį, nuo 6-tos iki 7-tos** valandos vakaro, **89.5 FM banga.**

Jau 22-eji metai. Šiai programai vadovaus dr. **Jokubas Stukas,** Seton Hall universiteto profesorius emeritas. Programos tikslas: supažindinti Didžiojo New York'o ir New Jersey amerikiečių visuomenę su lietuvių kultūra, veikla, bei troškimais. Programose bus duodama lietuviškos dainos bei kūriniai, ir bus kalbama apie lietuvių kultūrines vertybes, istoriją, kalbą, papročius; taip pat apie pastangas atgauti Lietuvai laisvę ir nepriklausomybę.

Mažosios Lietuvos Rezistencinio Sąjūdžio ir Mažosios Lietuvos Fondo atstovų suvažiavimas Čikagoje rugsėjo mėn. 5-9 dienomis. Sėdi iš k.: dr. A. Trakienė, K. Vėlius, I. Jankutė, Kr. Kikutis, A. Lymantas, I. Adomavičienė, M. Gelžinis, M. Brakas, kun. H. Dumpys, V. Pėteraitis. Stovi: Tarvydas, B. Srugienė, I. Regienė, dr. K. Ėringis, (neatpažintas), A. Buntinaitė, A. Regis, M. Šimkus, (neatpažintas) R. Buntinas, E. Lymantienė, muz. J. Lampsaitis, kpt. St. Dagys, V. Prūsas, A. Bagdonas, A. Pėteraitienė, V. Žiobrys, prof. V. Račkauskas. *Nuotrauka —Martyno Nagio*

Delegates of Lithuania Minor resistence group and delegates of Lithuania Minor Fund at the convention in Chicago, Sept. 5-9, 1987. Seated from l.: Dr. A. Trakis, K. Velius, I. Jankus, K. Kikutis, A. Lymantas, I. Adomavicius, M. Gelzinis, M. Brakas, Rev. H. Dumpys, V. Peteraitis. Standing: Tarvydas, B. Srugis, I. Regis, Dr. K. Eringis, (unrecognized), A. Buntinas, A. Regis, M. Simkus, (unregocgnized), R. Buntinas, E. Lymantas, J. Lampsaitis, Capt. S. Dagys, V. Prusas, A. Bagdonas, A. Peteraitis, V. Ziobrys, Prof. V. Rackauskas
Photo by M. Nagis

Naujiems vėjams papūtus

Praeitis — dabartis — ateitis — štai tos trys gairės, kurios yra labai nevienodos, nelygiavertės, bet jomis yra nusagstytas mūsų gyvenimo kelias, jomis vadovaujamės, jų įsikabinę veikiame, rūpinamės, skundžiamės, guodžiamės, viliamės.

Praeityje jau yra net vakar diena, kurios jokia jėga pasaulyje nebegali sugrąžinti; praeityje pernykščiai metai, praeityje jų dešimtys ir šimtai, kuriuos arba užmirštame arba tam tikromis progomis atsimename, į jų vienokius ar kitokius faktus atsiremiame, iš jų mokomės, iš jų, kaip ir mūsų himne sakoma, semiamės stiprybės. Iš jų žygių, darbų, o taip pat ir iš padarytų klaidų mokomės. Tik gaila, kad kartais mokomės ne tų klaidų vengdami, bet jas pakartodami ir tik tada įsitikindami, kad jų daryti nereikėjo. Senieji, gal būt atsimena klaidų padarinius, bet jaunimas, kuris viską pradeda iš naujo, net yra išsitaręs: ''Leiskite mums daryti savas klaidas...'' Senieji, kurie veiklai ir darbams jau yra pavargę, ką darys, leidžia, ir jaunimas, kartodamas senųjų klaidas, nedaro pažangos, o tik tūpčioja vietoje. Vadinasi, lyg ir veikia.

Džiaugiamės jaunųjų norais, užmojais, veikla, bet kokia veikla, kuri kad ir nelabai produktinga ar pažangi, geriau negu stagnacija ar snūdas. ''Kad seni daugiau galėtų, kad jauni daugiau norėtų, — būtų ir giesmė kita'', pasakė kadaise poetas. Jeigu senimas nebegali, tegu jaunimas bent nori, stengiasi, bando.

Pradėti, neužmiršti ir energingai vykdomi jaunimo kongresai yra neabejotinai vertinga viena jų veiklos šaka, apimanti net toliausius kontinentus. Šiais metais rengiamas jaunimo kongresas Australijoje, kur po J. Amerikos Valstybių, Kanados ir Anglijos yra susispietęs savarankiškai veikiąs lietuvių išeivių kontingentas, beprarandąs jaunimą, atrodo, turės puikios progos ne vieną pajudinti, pažadinti ir patraukti į lietuviškąją bendrą viso pasaulio lietuvių visuomeninę veiklą.

Reiktų stengtis, kad ir Lietuvos jaunimas tatai išgirstų, pajustų, o gal net prisidėti galėtų.

Pasigirsta balsų, nusiskundžiančių, kad silpnėja kultūrinė veikla, kad menkėja kūrybiniai rezultatai, kad vyresniesiems pasitraukiant nebeateina naujų kūrybinių jėgų. Kūryba, kokia ji bebūtų, — literatūra, dailė, muzika, — negali konkuruoti savo rėksmingumu bei įspūdžiu su visuomenine ar politine veikla. Politinė demonstracija, be abejo, užgoš kukliai besirodančią parapijos ar kitoje saliukėje dailės parodą ar be triukšmo padėtą ant ''knygnešio'' stalo naują beletristikos, poezijos ar kito žanro knygą. Gal gyviau priimami muzikinių vienetų pasirodymai. Bet jų yra — yra ir dailės parodų, ir naujų knygų, ir muzikinių pasirodymų. Tik šiuo momentu gal yra įvykių, kuriems reikia teikti pirmumą. Ir jiem teikiamas dėmesys. Ir jie visa kita ''nustelbia''.

Paskutiniuoju metu vykstą Lietuvos krikščionybės 600 metų sukakties minėjimai — Romoje, JAV-bių didžiosiose katedrose, Lietuvoje ir kituose kraštuose, be abejo, yra visų lietuvių dėmesio centre. Bet juk kitaip ir negali būti. Reiktų tiktai pažiūrėti, kad jie, tie minėjimai, su visa savo verbaline pompa neliktų tiktai tuščia ir vien grynai propagandine pamaldų demonstracija. Katalikybė, atėjusi į Lietuvą, pakeitė visą žmogaus asmenybę, jos įtaka reguliavo tautos visuomeninius poelgius, religija atvėrė Lietuvai vartus į Vakarų kultūros pasaulį, su ja atėjo raštas ir knyga, jos dvasia ėmė alsuoti lietuviškieji literatūros kūriniai. Visa tatai turėtume neužmiršti, kalbėdami apie atneštą katalikybės palaimą, džiaugdamiesi galį naudotis Vakarų krikščionybės turtais, kurie įprasmina ir mūsų šios dienos kovas tėvynėje, veiklą išeivijoje ir teikia vilčių ateičiai.

Nauji vėjai anapus ''geležinės uždangos'', kurioje skyles kala patys sovietiniai valdovai, kad ir menkiausiu dvelktelėjimu atpučia iki šioliai Sibiro ledynais šaldytas laisvės prošvaistes, — laisviau kalbėti, laisviau rašyti, laisviau gyventi, laisviau atsiekti atimtos laisvės kiekvienam lietuviui ir nepriklausomybės tautai.

Būtų nusikaltimas neišnaudoti dabarties progų ir galimybių, kurias pasiūlė pats likimas. Nenumodami ranka į kultūrinę veiklą, ir šioms ''naujų vėjų'' progoms bei galimybėms išnaudoti turi teikti pirmumą, nes, kaip žinome, vėjai pakyla ir nutyla, bet jų padariniai lieka, tat prisidėkime ir ''pūskime'' kartu.

Rusų nacijos interesas:

kad lietuvių literatūros pavergtoje Lietuvoje nebebūtų...

''De mortuis aut benae aut nihil'', sakydavo romėnai, — ''apie mirusius arba teisybę arba nieko'' išsiverstume lietuviškai, nes žodis ''benae'' — ''gerai'' kai kuriais atvejais turėtų pavirsti į ''melą''. Nesinorėtų meluoti, poliruojant bolševizmo gladiatorius, atsisakančius lietuvių literatūros ir kitus verčiančius atsisakyti. Tatai su įgūdusiu malonumu atlieka lietuviški lietuvių literatūros Kruglodūrovai.

Š. m. balandžio 11 d., kaip rašo ''Literatūra ir menas'' (bal. 18 d.) mirė literatas Kazys Ambrasas, ir ''respublikos kultūrinė visuomenė neteko TSR nusipelniusio kultūros veikėjo, LTSR valst. premijos laureato, mokslininko ir kritiko...'' ''Kritikas, esą, nuosekliai rėmėsi partiškumo ir liaudiškumo kriterijais'', už ką partija nepraleido pro pirštus ir apdovanojo garbės ženklo ordinu, medaliu ''Už šaunų darbą Vladimiro Lenino gimimo 100-sioms metinėms paminėti''.

Prie paprastai spausdinamo nekrologo dar pridėtas ir ''Atsisveikinimo žodis'', tartas J. Baltušio, kuris kolegą vadina ''karštu gimtosios žemės patriotu ir plataus akiračio internacionalistu...'' Kaip lietuvišką patriotizmą suderinti su aukščiausiu ''tautų draugystės išsivystymu-internacionalizmu'', žinoma, tik internacionalistams tesuprasti! O gal kiek paaiškės iš paties Ambraso str. ''Bendražmogiška — tai reiškia komunistiška'', ''Komunistas'', nr. 10, 1962 m. žodžių:

''Mes esame giliausiai įsitikinę, kad tai, kas sukuriama šiandien, bus, sakysim, **lietuviška, nacionališka tik tiek kiek tai bus tarybiška, internacionališka, komunistiška** *(autoriaus pabraukta)* nepriklausoma nuo to, ar taip buvo kuriama ir rašoma prieš šimtą ar daugiau metų. Tie, kurie, laikydami save patriotais, nacionalinių tradicijų ''saugotojais'', orientuojasi į praeitį, į materialinio ir dvasinio gyvenimo vakardieną, kartais nesivaržydami šlovinti netgi tai vakardienai savybingą primytivumą, tie eina **prieš savo nacijos interesus** *(mūsų pabraukta)* tie stumia savo naciją iš magistralinio tarybinių nacijų kelio į šunkelius ir lauko takelius, tie **smerkia savo naciją sustingimui ir pražūčiai.** *(Mūsų pabraukta).*

... Bet mes turime sąmoningai stengtis greičiau pereiti į antrąjį, analizės kelią. Norėdami tai padaryti, mes, kritikai, privalome **atidžiau** ir **nuosekliau** *(autoriaus pabraukta)* sekti **visų** tarybinių literatūrų procesus, neužsidaryti vien lietuvių literatūros ribomis. **O ir kritikos straipsniuose** vis dar klaidžioją išsireiškimai ''**mūsų** literatūra'' (turint galvoje **lietuvių** literatūrą) **jau atsisakytini,** nes jie kaip tik atspindi siaurą nacionalinį galvojimo mąstelį. **Mūsų literatūra turi reikšti visą daugianacionalinę tarybinę literatūrą''** *(Visi pastarieji pabraukimai autoriaus).*

Jau **mūsų** literatūra, tai **ne lietuvių,** bet **''visa daugianacionalinė tarybinė literatūra''.**

Argi tai ne rusų nacijos interesas — kad lietuvių literatūros pavergtoje Lietuvoje nebebūtų?..

KRYŽIŲ IR RŪPINTOJĖLIŲ LIETUVA

KANTATA

Nauja Vilnius Records kasetė ir video.

Lietuvos krikšto 600 metų sukakčiai paminėti, Montrealyje buvo sukurta kantata. Poetas Henrikas Nagys parašė žodžius; o muzikas Aleksandras Stankevičius muziką. Premjera įvyko Montrealyje šv. Kazimiero parapijos šventovėje 1987 m. gegužės mėn. 23 d., dalyvaujant solistams: Ginai Čapkauskienei (Montreal), Slavai Žiemelytei (Toronto), Vaclovui Verikaičiui (Toronto), ir Antanui Kebliui (Montreal) ir chorams: Aušros Vartų ir šv. Kazimiero parapijų chorai, mergaičių choras Pavasaris (Montreal) ir Ottavos Ramunėlės.

Šį įrašą galite užsisakyti kasetės formoje. Kaip ir visada, kasetės bus atsiųstos pirmos eilės paštu. Kaina $10.00 US. Kioskai, radijo stotys ir laikraščių administracijos pagal užsakytų kasečių skaičių gauna skirtingą nuolaidą.

Užsisakant nuo 1 — 9; 15%, nuo 10 — 19; 20% ar daugiau; 25%.

Kantata buvo taip pat nufilmuota ir galite įsigyti ''video'' formoje VHS arba BETA. Kaina $25.00 US (gaunate tokias pat nuolaidas). Mes norime perspėti, kad užsisakant video negalėsite sugrąžinti, mes padarom tiek kiek jūs užsakote, prašome gerai apsiskaičiuoti kiek galvojate parduoti.

5400 Louis-Badaillac, Carignan, Quebec, Canada, J3L 4A7. Tel. (514) 658-0453

———————

RAŠINIŲ KONKURSAS

Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga skelbia

RAŠINIŲ KONKURSĄ JAUNIMUI.

Temos:

1. Ne Lietuvoje gimusio jaunimo pareiga Lietuvai

2. Kaip išlaikyti jaunimą aktyvų lietuviškose organizacijose.

Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga kviečia ir skatina visą lietuvišką jaunimą (iki 35 m. amžiaus) dalyvauti konkurse. Tema turi būti bent **penkių (5)** mašinėle spausdintų puslapių. Lituanistinių mokyklų mokytojai bei įvairių organizacijų vadovai, yra prašomi paskatinti jaunimą rašyti aukščiau minėtom temom.

Konkurse dalyvaujantiems bus skiriamos trys premijos:

I. — 250.00 dol.
II. — 150.00 dol.
III. — 100.00 dol.

Premijų paskirstymui, jury komisija bus sudaryta ir paskelbta vėliau.

Tema turi būti pasirašyta slapyvardžiu. Kartu su tema, prisiųsti užklijuotą voką su vardu, adresu ir amžiumi. Konkurso rašiniai turi būti prisiųsti iki **sausio mėn. 15 d., 1988 m.,** sekančiu adresu:

Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga, c/o Vida Jonušienė, 12500 Pawnee Rd., Palos Park, IL 60464.

Mažosios Lietuvos patriotas prof. Martynas Brakas

Mažoji Lietuva, Vokietijos valstybės geografiniuose rėmuose, kurie apėmė ir Klaipėdos kraštą, išugdė daug žymių lietuvių-patriotų. Prof. St. Šalkauskio apibūdinimas žodžio ''patriotas'' — savo tautos meilė.

Apie daugelį Mažosios Lietuvos lietuvių-patriotų, jų gyvenimą ir patriotinę veiklą buvo rašoma, net ištisomis knygomis, teberašoma ir dabar. Jie visi pagarbos ir prisiminimo verti.

1927 studijavo Londone, vėliau (1929 m.) Vokietijoje. 1938 m. po labai sunkių egzaminų vokiškos teisinės sistemos Klaipėdos teismuose — buvo priimtas Klaipėdos apygardos teismo pagelbiniu teisėju — tarptautiniai pripažintoje teisės sisemoje.

Klaipėdą atplėšus nuo Lietuvos 1939 m., pereinamą laikotarpį (labai trumpą) buvo Klaipėdos krašto gubernatūros teisiniu patarėju, vėliau Lietuvos vyriausybės paskirtu Klaipėdos uosto laisvosios zonos direktorium. Pradžioje (1934 m.) vėliau Šiauliuose dėstė teisę Lietuvos Prekybos Institute. 1940 m. dirbo Vokietijos (tuolaikinio Reicho) Potsdamo Vandens Kelių administracijoje — toms pareigoms jį pakvietė kaip Lietuvos—Vokietijos derybose (dėl laisvosios zonos Lietuvai Klaipėdos uoste po 1939 m.) buvusį Lietuvos atstovą.

Nenorėčiau praleisti progos — nepridėdamas, kad M. Brakas buvo vienas iš pirmųjų, po Lietuvos-Vokietijos 1939 m. sutarties, klaipėdiškių (kurie pagal vietovę automatiškai buvo pripažinti Vokietijos piliečiais) optavo Lietuvos pilietybę, tuo laiku net nežinodamas savo ateities, bet ir tokiose sąlygose liko lietuviu. Tokių, tuo laiku (1939 m.) tebuvo, rodos, ne daugiau kaip 20. M. Brakas buvo nuo pradžios iki Lietuvos nepriklausomybės galo netik lietuvių tautos, bet ir jau nesamos Lietuvos, piliečiu — tokių klaipėdiškių patriotų gyvųjų tarpe yra išlikę labai nedaug...

Mane paskatino atkreipti dėmesį į prof. M. Braką mūsų periodinėje, ypač iliustruotoje spaudoje, tai labai neseno mano pokalbio telefonu su prof. M. Braku metu, jo žmonos Gunhildės (danės) įsiterpimas puikia lietuvių kalba. Tuo buvau sužavėtas ir kreipiausi į buvusį prof. M. Brako Klaipėdos Prekybos Instituto studentą, dabar lietuviškos spaudos puoselėtoją ''Lietuvių Dienų'' žurnalo leidėją A. Skirių, kuris sutiko su mano siūlymu atžymėti Mažosios Lietuvos patrioto Martyno Brako 80-ties metų sukaktį ''Lietuvių Dienų'' žurnalo spalio mėnesio numeryje (M. Brakas yra gimęs spalio mėn.)

Vl. Bakūnas

Martyno Brako

Autobiografija

Gimiau 1907 m. spalio 30 d. Jankaičių kaime Mažosios Lietuvos pačioj šiaurėj, visai arti paslaptingos carinės Rusijos sienos. Užaugau ne kaimo idilijoj, bet Klaipėdos mieste, į kurį tėvai išsikėlė, pardavę ūkį 1911 m.

Mano galvoseną formavo ir gyvenimo eigą veikė labiausiai šie trys faktoriai:

1. Stiprus, šeimoj įgytas, lietuviškumo įsisąmoninimas. Į visapusišką vokiškumo įtaką anksti įpratau reaguoti savo tautinio identiteto vidiniu apgynimu — akivaizdoje kitų lietuviškos kilmės tautiečių ''praktiško'' polinkio veikiau mesti lietuviškumą, negu jungtis į kovą už jį. Visada jaučiaus esąs narys anos garbingos mažumos, kuriai buvo lemta plaukti prieš nuolat didėjančios vokiškos daugumos srovę. Visa tai ypatingai manyjė reiškėsi ir dėlto, kad buvau šeimos ''nykš—tukas'': brolio Adomo gimimo metai — 1886, sesers Marinkės — 1889 ir brolio Jono — 1892.

2. Klaipėdos uostamiečio geografinė padėtis sukrėtė iš ramaus kaimo vos atsikėlusio galvoseną visokiais veik baimę, veik smalsą sukeliančiais įvykiais. Nuo pat Pirmojo pasaulinio karo pradžios 1914 m. Karas iš karto suardė šeimos prieglobstį, abu brolius iššaukęs į karo frontus. Užėjo visokios karo meto bėdos, iš kurių šiurpulingiausia buvo rusų kazokų staigus įsibrovimas į miestą, pirmą kartą parodęs, tik meilę patyrusiam, berniukui, jog žmogus gali būti ir bestija.

Karo pasekmės nesiliovė užkrėtusios Klaipėdą nei karui pasibaigus. 1920 m. atsikėlė iš tolimosios Prancūzijos prancūziška įgula. Uoste ėmė lankytis ne tik prancūzų, bet ir anglų karo laivai, mūsų jaunuolių dėmesį atkreipę į savo keistus, naikinimui skirtus prietaisus. O tada, 1923 m. matėm, kaip anie prancūzai, atrodę tokie galingi, buvo išvaryti lietuvių sukilėlių, peržengusių atsikūrusios Lietuvos valstybės sieną be didelių grėsmingų pabūklų ir be masinių susišaudymų su savo svetimais priešais.

Visi šie pergyvenimai ir įspūdžiai jaunuoliui anksti leido suprasti, jog tėviškė nėra kokia tai ramybe ir taikingumu apdovanota užkampinė sala, bet anaiptol, kraštas, kurio gyvenimo sąlygos priklauso kokiu tai stebūklingu būdu nuo vyksmų tolimuose užsieniuose.

3. Kaip ir kitiems mano amžininkams, taip ir man, mokykla buvo veiksminga institucija akiračiams plėsti. Lankydamas vokišką gimnaziją per devynerius metus, visiems buvau žinomas kaip lietuvis, tačiau jokios diskriminacijos ar paniekos nei iš mokinių, nei iš mokytojų pusės nepatyriau. Mano tėviškės istorija buvo dėstoma be jokių vokiškumo išliaupsinimų — anaiptol: nebuvo mums nuslėpta, kada ir kokiu būdu mūsų tėviškė buvo suvokietinta ir sukrikščioninta. (Kurį laiką istoriją dėstė Vydūno brolis). Nežiūrint mieste šiaip dažnai prasiskverbiančio aštraus tautinio antagonizmo, gimnazijoje reiškėsi tautinė tolerancija, kurios ryškiausiu reprezentantu buvo kaip tik vokiečių kalbos ir literatūros profesorius Regehr, pats pramokęs lietuvių kalbos ir mane laiks nuo laiko pasikvietęs į savo namus, kad jam padėčiau susidoroti su lietuvių kalbos tarenos sunkumais. Tokia mokymo atmosfera veikė ir mano lietuvišką patriotizmą: jis niekad neišsiliejo į beribį šovinizmą.

Gimnazijoje dėstomų dalykų programa buvo humanitarinė, didelė reikšmė buvo teikiama svetimų kalbų dėstymui ir tuomi savaime kitų tautų ir jų būsenos pažinimui. Mano vaizduotę lygiagrečiai stipriai veikė ir geografija; mano herojai buvo visokie garsūs kitų žemių tyrinėtojai ir jūrų pavojų nugalėtojai. Net ir šiandien negaliu išaiškinti, kokia ilgesio jėga mane vertė ieškoti būdų, kaip iš Klaipėdos užkampio išsprukti į viliojančias kitų kraštų tolimas platumas.

1923 m. padariau sprendimą: pirma tinkama proga ''užsimusteriuoti'' jūrlaivyje; laukiau čemodaną jau susidėjęs, ko gražiausio ir didžiausio. Bet brolio Adomo mintis, jog gimnazijos nebaigęs, liksiu tik paprastu matrosu, gi gavęs brandos atestatą, galėsiu tapti net kapitonu, mane ne tiek įtikino, kad savo planą mesčiau tuojau, bet vistiek suviliojo reikalą pergalvoti.

''Budys'' 1927 Gotlande (Švedijoje): iš k.: stovi B. Buntinas, K. Tomaševičius. Sėdi — J. Grajauskas. Prie stiebo stovi B. Steponavičius, Vl. Bakūnas ir Kr. Plonaitis. Priekyje sėdi M. Brakas, V. Bagdonavičius ir toliau W. Buntinas.

Having acquired the boat "Budys" in 1927, the Lithuanian Sea Scouts took a voyage of the Baltic, which included a stop at Gotland, Sweden. From left to right, standing: B. Buntinas, K. Tomaševičius. Seated: J. Grajauskas, next to the mast Vl. Bakūnas and Kr. Plonaitis. Seated in front: M. Brakas, V. Bagdonavičius and W. Buntinas, farther back.

Taip man bedelsiant, anas ilgesys, lyg kokios likimo išdaigos varomas, netrukus išsipildė visai kitokiu būdu.

Sekančių metų pavasarį iš Kauno Klaipėdon valtimi atplaukė būrys jūrų skautų. Susipažinę greit supratom, kad mus jungė tas pats jūreiviškas veržlumas. Sužavėjo mane ir skautybės idealai, ypatingai ir jos pasaulinio

Klaipėdos jūrų skautų skiltis Rygos pajūryje 1925 m. Iš k.: rygietis lietuvis, V. Buntinas, rygietis, J. Stiklorius, Rygos lietuvių skautų vadas S. Burlevičius, M. Brakas, rygiečiai broliai Vanagai, M. Gelžinis, rygietis, J. Gunga ir du rygiečiai.

The Lithuanian Sea Scout group of Klaipeda at the Baltic seashore near Riga, Latvia, in 1925. From l.: a Lithuanian from Riga, V. Buntinas, a Lithuanian from Riga, J. Stiklorus, the Lithuanian group scout leader of Riga S. Burlevicius, M. Brakas, brothers Vanagas from Riga, M. Gelžinis, a Lithuanian from Riga, J. Gunga and 2 others from Riga.

masto suorganizavimas. Svečių prašomas, mielai sutikau Klaipėdoj steigti jūrų skautų padalinį. Į skautų eiles greit įsijungė tų pačių idėjų pagauti, keli artimi mano draugai klaipėdiškiai. Ir netrukus prasidėjo mūsų kelionės į užsienius.

Jau tų pačių metų vasarą dalyvavau pasauliniame skautų jamboree Danijoje. Po metų Rygoje aplankėm Latvijos lietuvius skautus, ir vėliau, jau įsigiję tikrą jūrlaivį "Budį", nuplaukėm į Liepoją ir Gotlandą, o 1927 m., jau baigęs gimnaziją, atstovavau Lietuvos jūrų skautijai jūrų skautų jamboree Danijoje ir vėl...

Ši kelionė pakeitė visus mano gyvenimo planus iš pagrindų. Kopenhagoje susipažinau su Danijos skaute, pagavusia iš pirmo žvilgsnio jaunuolio gilią simpatiją ir sužadinusią jo širdies liepsnojimą. Abipusiai ryšiai, taip netikėtai ir pripuolamai užmegsti, stiprėjo ir gilėjo; jie tapo pastovūs ir liko nepertraukiami iki šiai dienai!

***

1927 m. rudenį pradėjau ruoštis akademiškai profesijai. Londono universitete studijavęs ekonomiją du trimestru, grįžau ir dirbau bankuose. 1929 m., gavęs valstybinę stipendiją, vykau Vokietijon studijuoti teisę, kad įgyčiau kvalifikacijas dirbti Klaipėdos krašto autonominėj jurisdikcijoj. Išlaikęs, 1934 m. pavasarį, prie Kielio Oberlandesgerichto komisijos pirmuosius valstybinius (referendaro) egzaminus ir, po trijų metų teisminės praktikos Klaipėdos krašto teismuose, 1938 m. pavasarį išlaikęs ir reikalingus antruosius valstybinius (asesoriaus) egzaminus, Klaipėdos krašto direktorijos buvau paskirtas Klaipėdos apygardos teismo pagelbiniu teisėju.

Vos grįžęs iš Vokietijos, buvau pakviestas dėstyti prekybos teisę kaip tik tuo laiku Klaipėdoj įsteigtame Prekybos Institute.

Tokiu būdu įsigijęs šioki tokį pragyvenimo pagrindą, 1935 m. pavasarį nuvykau Kopenhagon, kad parsiveščiau savo sužadėtinę kaip žmoiną ir gyvenimo bendrakeleivę. Gunhildė, patekusi patriotiškai nusiteikusioje šeimos aplinkoj, pradžioj sukėlė nemažą sensaciją. Bet ji visus nustebino savo lietuvių kalbos pagrindų geru mokėjimu. (Ją buvo mokinęs garsusis Kopenhagos universiteto profesorius-lingvistas L. Hjelmslev, tobulai kalbėjęs ir lietuviškai.) Studijavusi ir gyvenusi kelis metus Prancūzijoj ir mokėdama lengvai susikalbėti ir vokiškai, ji greit tapo mūsų mažlietuviško ratelio mėgiama nare — juo labiau, kad ji prigimtu savo būdo skaidrumu sugebėjo užmegsti draugiškus ryšius su visais, kurie su ja susipažino arčiau.

Gunhildė buvo mano neįkainuojamas moralinis ramstis, kai, vietoje ramaus ir laimingo teisėjo ir mokytojo gyvenimo, susilaukėm jo pagrindus radikaliai sukrėtusios permainos.

Teisėju man teko būti tik iki 1938 m. galo, kai Lietuva, politinių įvykių Vokietijoj

Teisių studentas M. Brakas grįžęs atostogų pas (iš kairės) Mikelį Buntiną, jo žmoną (Brako seserį) Marinkę, su broliais Adomu ir Jonu, 1931.

Law student M. Brakas in 1931 at the home of Mikelis Buntinas. From left.: M. Brakas, M. Buntinas and his wife Marinke (M. Brakas' sister), and Brakas' brothers Adam and John.

1935 m. po sutuoktuvių Kopenhagos Jūrininkų bažnyčioje (Somandskirken).

Mr. and Mrs. M. Brakas following their marriage ceremony in Copenhagen's Sailors' Chapel, 1935.

verčiama, turėjo pakeisti Klaipėdos krašto gubernatūros, Lietuvos suverenumą saugojančio organo, asmeninį sąstatą. Gubernatorium naujai paskirto V. Gailiaus buvau pakviestas užimti gubernatūros teisinio patarėjo postą. Savo pareigas pradėjau eiti 1939 m. sausio 1 d. Ši data ženklino ne tik mano teisinės profesijos, bet ir aplamai viso mano gyvenimo pagrindinį posūkį.

Pasidavęs iki tos datos savo tėviškės ir visos Lietuvos šviesios ateities perspektyvoms ir pašventęs visą dešimtmetį profesionaliam pasiruošimui, kad galėčiau tarnauti jos gerovei, nuo anos datos patekau Lietuvos suverenumo griuvimo liudytojo ir aukos padėtyje. Šių dienų akimis žiūrint, tai buvo ne kas kita kaip pradžia nesulaikomo lietuvių tautos laisvės griovimo proceso, sąmoningai vykdomo svetimų plėšikiškų jėgų.

***

Gubernatūros patarėju neišbuvau nei trijų mėnesių. Po Austrijos ir Čekoslovakijos smurtu įvykdyto įjungimo į Hitlerio palaipsniui didinamą Reichą, niekam negalėjo būti paslaptis, jog to paties likimo susilauks ir Klaipėdos kraštas. Tai buvo tik laiko klausimas. Lietuva nebeįstengė ten sudrausti vokiškų nacių kovos vienetų įsigalėjimo gatvėse ir autonominių organų patekimo į jų iš Berlyno diriguojamą, prieš Lietuvą nukreiptą ''Faustrecht''.

Gubernatoriui ir jo padėjėjams nieko kito neliko kaip tik stebėti Lietuvos valstybinės galios suirimą. Mūsų bejėgiškumą lydėjo — mums tada nesuprantamas — Lietuvos vyriausybės visiškas pasyvumas; jokių iš jos instrukcijų, net nei švelnių ''diplomatiškų'' užuominų, kaip elgtis ir imtis atsargumo priemonių, kol dar buvo laiko iki neišvengiamos, visų pramatomos katastrofos. Tenkintis tegalėjom tik visokiais iš šalies sklindančiais gandais.

Kai galiausiai kovo 22 dienos rytą radiofonai pranešė, kad Lietuvos ir Vokietijos vyriausybės susitarusios dėl Klaipėdos krašto atidavimo Vokietijai ir krašto perleidimo jau tą pačią dieną, žinojom, jog gubernatūros įstaiga jau likviduota.

Gubernatoriui ir kitiems jo padėjėjams tuojau išvykus į Lietuvą, likau Klaipėdoje juridinės savo egzistencijos netekusios įstaigos paskutiniu reprezentantu-statistu. Šis tik laikinis laikotarpis pasibaigė, kai Klaipėdoj įsikūrė Lietuvos Generalinis konsulatas, oficialiai ženklinąs mano tėviškės skaudų nuslydimą į Lietuvos, taigi dabar tartum svetimos valstybės, nieko gero nežadančią tolimesnių įvykių sąrangą.

Sekė visa eilė derybų tarp Lietuvos ir Vokietijos dėl suformulavimo visokių naujai padėčiai pritaikomų tarpvalstybinių sutarčių.

Anoj kovo 22 d. sutartyje buvo Lietuvai numatyta laisva zona Klaipėdos uoste. Derybose dėl jos įkūrimo teko dalyvauti ir man. Buvau Lietuvos delegacijos vienas iš narių ir pagaliau, kai laisvoji zona galėjo pradėti veikti, jos direktorium.

Klaipėdos Uosto Bendrovės personalas 1939-40 m. Stovi viršutinėj eilėj iš k.: M. Brakas, direktorius; Daugirdas, uosto kapitonas; J. Augustaitis, priežiūros tarybos narys; Meier, prokuristas (vokietis); H. Dugnius, reikalų vedėjas; A. Stulpinas, ekonomistas.

Personnel of the Klaipeda Port organization in 1939-40. Standing in the back row from left: M. Brakas, Director; Daugirdas, Port Captain; Meier, the German representative; H. Dugnius, director of operations; A. Stulpinas, economist.

Atitinkama laisvojo uosto sutartis buvo pasirašyta jau gegužės 20, tačiau ratifikacijos dokumentais pasikeista tik lapkričio 2, o pats uostas, išnuomuotas specialiai įsteigtai Klaipėdos uosto bendrov ei 99-iems metams, formaliai buvo atidarytas tik kitų metų pradžioje. Derybos tęsėsi taip ilgai dėlto, kad derybininkams nebuvo lengva surasti tokiam naujoviškam kūriniui tinkamiausią veiklos formą.

Laisvoji zona iš viso gimė ne po laiminga žvaigžde. Deryboms tebeeinant Europos politinis dangus ėmė taip grėsmingai niauktis, kad ilgas derybininkų darbas galėjo likti bergždžiu. Jie tai ir patys aiškiai matė.

1939 m. rugpiūčio viduryj grįžau iš Berlyne vykusių derybų į Kauną per Varšuvą, kartu su inž. J. Augustaičiu, delegacijos kitu nariu, kuris miestą pažinojo iš ankstyvesnių apsilankymų. Viliojo mudu galimybė apsižvalgyti sostinėje

Prekybos Instituto absolventų pobūvis Kaune 1943. I. 30 ''Valgio'' restorane. Prie rektoriui E. Galvanauskui ''rezervuotos'' kėdės dešinėj: J. Pajaujis; kairėj M. Brakas ir K. Sipavičius.

A gathering of the 1943 graduating class of the Commerce Institute in Kaunas, January 30, 1943. Next to the director's reserved chair, M. Brakas and K. Sipavičius on the left and J. Pajaujis on the right.

krašto, kuriam grėsė liūdnas likimas. Iš spaudos žinojom, kad Hitleris kėsinosi užgrobti Lenkiją, o pakeliui iš Berlyno net ir savo akimis matėm, kaip judėjo vokiečių kariuomenės daliniai link naujos jo agresijos aukos.

Varšuvoje mudu dar spėjova skaniai pavalgyti ištaigingam restorane — kiek atsimenu ''Simon i Stecki'' vadinamame — kuriame radosi ir geriausių likerių krautuvė. Nusipirkau butelį pačio brangiausio — ''starka litewska'', pasižadėdamas sau ir savo žmonai, kad jai skirtas lauktuves neatkimšim tol,

1. kol ne Lenkija po gresiančio jai karo, kurio laimėti ji neįstengs,
2. kol ne Lietuva, į kurios laisvę jau tada tykojo, viesiems nesunkiai pramatant, Hitlerio žygio toks pat gobšus partneris — Stalinas, ir
3. kol ne abu kraštai, po juos ištiksiančių katastrofų, bus iš karo griuvėsių laimingai vėl iškilę į laisvę ir atstatę savo valstybių suvereninį gyvenimą.

(Tegul bus man leista, bent skliausteliuose, įterpti, jog anas butelis, sveikas ir neatkimštas, randasi ir šiandien dar mano buveinėje Pietų Dakotoj, po lengvai galėjusio jį sutriuškinti bastymosi per Antrojo pasaulinio karo suardytą Rytų Europą ir emigravimo tolimon Amerikon. Šią keistą ir trapią kelionę lydėjo nepalaužiama mano viltis, kurią kai kas galėtų apjuokti kaip apmaudingo pakaruoklio paskutinį pasišposavimą — vokišką ''Galgenhumor''. Tačiau atsiminti reikia, jog visokių tironų kitoms tautoms numatytos kartuvės visada būna tik laikinės ir anksčiau ar vėliau pragaišta: Hitlerio jau dingo, dings ir Stalininės...)

Varšuvoj pramatytos katastrofos Lenkiją ištiko 1939 m. rugsėjo 1 d., o Lietuvą 1940 birželio 15 d.

Ana sukrėtė visą Europą nauju karu. Ji tokiu būdu suardė Lietuvos eksporto bei importo prekybą ir atėmė Klaipėdos laisvo uosto zonai galimybę išvystyti jai numatytą veiklą. Zona, galima sakyti, liko tik tarsi išprievartavimu negyvai gimusiu kūdikiu.

O antroji katastrofa, sugriovusi Lietuvos nepriklausomybę, baigėsi ir zonos formaliu išardymu. Sov. Sąjunga, laikydama save Lietuvos valstybės įpėdiniu visais atžvilgiais, reikalavo iš Vokietijos, kad ji jai perleistų Lietuvos valdytą Klaipėdos uosto dalį, bet Berlynas, tą pretenziją kategoriškai atmesdamas, 1940 rugpiūčio 27 d. vienašališkai likvidavo Klaipėdos Uosto Bendrovę. Pasibaigė ir mano tos bendrovės direktoriaus pareigos. Atsidūriau gatvėje be darbo ir uždarbio.

Po Klaipėdos krašto gubernatūros sugriuvimo dabar teko pergyventi dar ir Klaipėdoje likusios Lietuvos ekonominės liekanos suardymą — dvi fazes Lietuvos istorijos tragiško tarpsnio, iš kurio lietuviams stiprybės semtis kažin ar kada bus įmanoma...

***

Klaipėdos laikų pažintis atnaujinama 1953 m., pas Brakus New Yorke. Iš k.: Vl. Bakūnas, J. Stiklorius, G. Brakienė, M. Brakas, E. Rastenienė, V. Rastenis.

Renewing acquaintances from Klaipeda in New York, 1953, at the Brakas residence. From left: Vl. Bakūnas, J. Stiklorus, G. Brakas, M. Brakas, E. Rastenis, and V. Rastenis.

keliais tarp Oderio ir Elbės upių.

Tačiau toji, į paaukštinimą panaši, tarnyba galėjo būti tik laikinė. Mano viršininkai gerai žinojo mano praeitį, ypač tą faktą, kad buvau, pagal anos Lietuvos-Vokietijos 1939 kovo 22 d. sutarties numatytas taisykles, optavęs už Lietuvos pilietybę. Buvo aišku, jog karo paslaptimis dvelkiančioj tarnyboj svetimšalis anksčiau ar vėliau bus pastatytas prieš kritišką klausimą, kaip apsispręsti dėl pilietybės. Pavojus būti mobilizuojamam ''Naujajai Europai'' įkurti buvo rimtas. Britams suintensyvinant Potsdamo miesto bombardavimą, aktualus ir nuolat nervinantis buvo ir pavojus pačiai gyvybei. Apie šeimos atkėlimą į Potsdamą negalėjo būti nė kalbos.

Bet 1941 birželio 22 d. į Rytus prieš Sovietų Sąjungą staiga išsiplėtęs karas pravėrė galimybę grįžti — dabar vokiečių okupuoton — Lietuvon. Gavau iš savo laiku iš Klaipėdos į Šiaulius nusikėlusio Prekybos Instituto kvietimą tęsti jame prekybinės teisės dėstymą, pertrauktą po

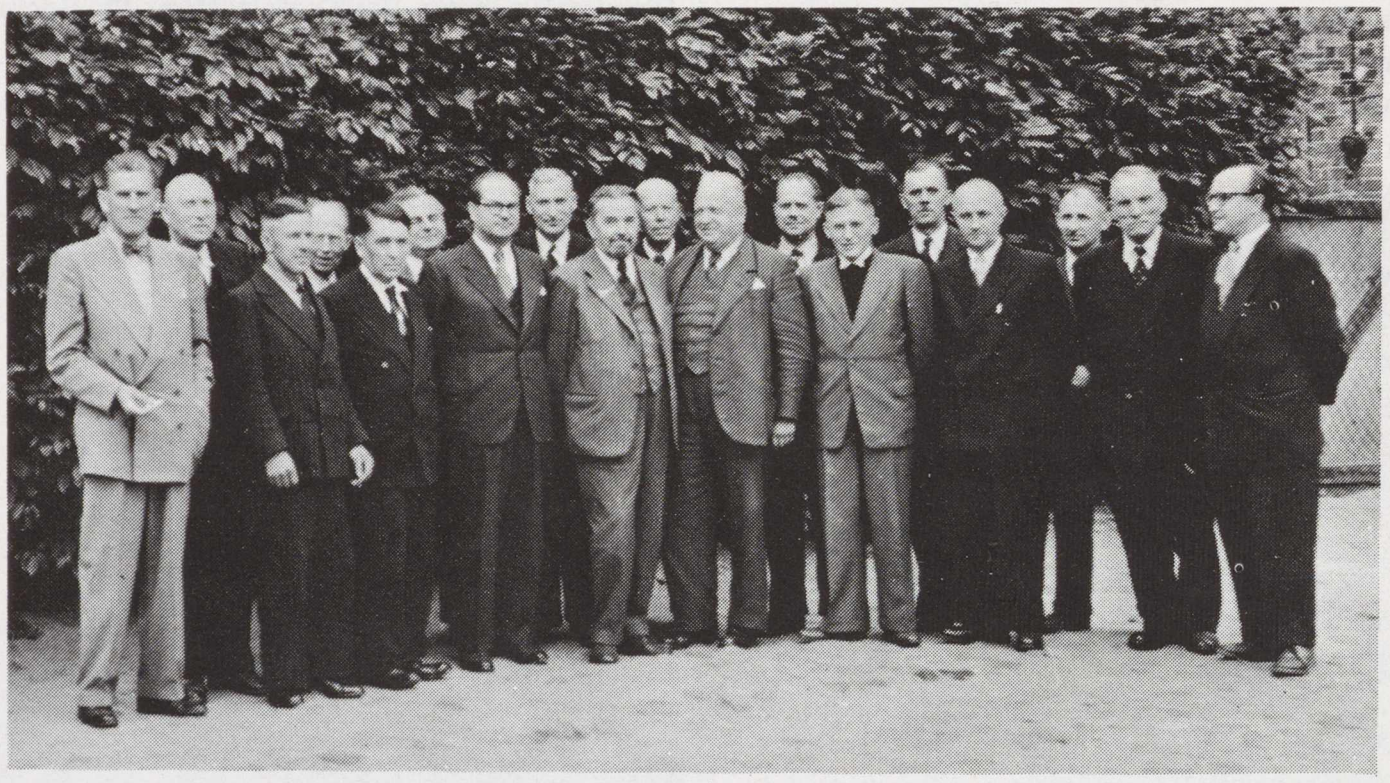

Mažosios Lietuvos Tarybos posėdis Liubeke 1952. V. 22 d. Stovi priešakyje ketvirtas iš eilės M. Brakas, už jo M. Gelžinis, šalia prelatas M. Krupavičius ir E. Simonaitis, Tarybos pirm.

A gathering of the Lithuania Minor Council in Lubeck, Germany, May 22, 1952. Standing in front, fourth from left: M. Brakas. Behind him M. Gelžinis; on his left, Msgr. M. Krupavičius and E. Simonaitis, Council president.

Prasidėjo mano gyvenimo nauja eiga, nusitęsusi iki 1944 m. Tapau vienu iš daugelio tūkstančių iš savo tėviškės išvietintų klajoklių — tik savo rūšies: niekad neprivalėjau jieškoti kitų prieglaudos dypukų stovyklose Vakaruose.

Klaipėdos Uosto Bendrovės vokiško dalininko užklaustas, ar aš pasiryžęs keltis į rusų okupuotą Lietuvą, atsakiau: jokiu būdu. Visai netikėtai po kelių dienų iš Vokietijos Susisiekimo Ministerijos susilaukiau telegrafišką kvietimą prisistatyti kitokiai tarnybai užimti (zwecks anderer Verwendung).

Jau 1940 rugsėjo mėnesį pradėjau tarnauti Potsdame Vandens Kelių Administracijos Direkcijoje kaip pagelbinis decernentas komisaro, prižiūrinčio susisiekimą vandens Klaipėdos Uosto Bendrovės likvidavimo. Jau lapkričio mėn. su šeima išsikėlėm į Šiaulius, patenkinti, kad tokiu laimingu būdu galėjom išsinarplioti iš keblios padėties karingos Prūsijos centre.

Tačiau tolimesni karo įvykiai, deja, parodė, jog savo išsikėlimu į Lietuvą tik bėgom nuo vokiško vilko, kad užbėgtumėm ant rusiškos meškos.

1944 m. vasarą Raudonoji armija nesulaikomai artinosi prie Lietuvos sienų. Norėdami išvengti jos ''globos'' ir Sibiro kančių (kurias mano brolis Adomas su sūnumi Tautvydu jau kentė nuo 1941 metų) turėjom ieškoti būdų, kaip laiku apleisti Lietuvą ir rasti saugumo Vakaruose.

Mano žmonos daniška kilmė padėjo mums surasti gerą išeitį; ji gavo iš Danijos pasiuntinybės Berlyne leidimą grįžti su visa savo šeima savo tėviškėn. Tuo leidimu mums pavyko rugpiūčio 8 d. ties Nemerzate, arti mano gimtinės, peržengti sieną į tada jau evakuotą Klaipėdos kraštą ir Klaipėdos uoste įlipti į paskutinį laivą besiruošiantį plaukti per Kuršių Mares į Kranto kurortą pietiniame Neringos gale, ir Karaliaučiuje sėsti į greitąjį traukinį, kuris mus per naktį nuvežė tiesiai į Berlyną per Pomeranijos platumas, kurias rusai jau ėmė grėsmingai apsupti. (Ten mano sesuo su savo vyru, bebėgdami nuo jų, buvo pagauti ir priversti grįžti į Klaipėdą, kur juodu ir mirė, kelis metus išgyvenę dideliam skurde.)

Berlyne veltui bandėme gauti vokišką išvažiavimo vizą. Pasiryžom be jos važiuoti į Warnemuendes uostą, pasitikėdami danų ir vokiečių pasienio policininkų pasigailėjimu. Neapsirikome: aiškiai pastebėję, jog mano žmona nėščia, jai su dukterim ir sūnum leido įlipti į Danijon vyksiantį keltą, o man patarė palaukti, kol keltas jau pradėjo judėti. Laimingai į jį įšokęs, policininkams ''nematant'', taip ir aš patekau Danijon.

***

Danijoj išgyvenom iki 1952 metų galo. Per pirmuosius metus žmonai teko būti vienintelei visos šeimos maitintojai. (Buvom jau penki, antram sūnui išvydus pasaulį XI. 14.) Danai man pačiam leido gyventi jų krašte, bet ne uždarbiauti.

Tuo tarpu Daniją užplūdo tūkstančiai pabėgėlių iš rusų okupuotų kraštų, jų tarpe buvo ir daug lietuvių. Galėjau visą savo laiką pašvęsti jų pastangoms laikinai įsikurti jiems svetimame krašte, kol atsiras galimybių išsikelti į kitus, pastovesnes gyvenimo sąlygas žadančius, kraštus. Žmona, kiek jai laikas ir jėgos leido, visada buvo nuoširdi talkininkė, lyg lietuviai, praradę savo tėviškę, būtų jos pačios tautiečiai.

Šitą pabėgėlišką laikotarpį galėjau pertraukti du kartu: vieną kartą, kai Vokietijoj suradau 1946/47 m. tarnybą JAV-ių okupainės armijos civilinėj cenzūroj kaip cenzorius, ir antrą kartą, kai 1951/52 m. Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto buvau kviečiamas jo Vykdomoj Taryboj, įsikūrusioj Vokietijoj, atstovauti Mažajai Lietuvai ir rūpintis jos lietuvių politiniais ir organizaciniais reikalais.

1948 m. pradžioje Čekoslovakijoj įsigalėjo komunistai. Įvykis sukrėtė visą Vakarų Europą, ypatingai kaip tik ir Daniją. Buvo prisibijota, kad komunistus diriguojančių sovietų veržimasis link Vakarų gali baigtis karu ir sugriauti vos atgautą saugumą. Metus vėliau prasidėjo visų tautybių dypukų masinis kėlimasis iš Vakarų Europos į kitus kraštus, kuris neišvengiamai palietė ir komitetą sudarančių grupių narių padėtį Vokietijoj. Neliko kitos išeities mano šeimai, kaip įsijungti į ilgas emigrantų eiles. 1952 m. prieš pat Kalėdas išlipom iš laivo Naujorko uoste.

Augustanos Kolegijoj 1967.VI.4 d. G. Brakienė, įsigijusi bakalauro laipsnį, su savo vyru, vienu iš jos profesorių.

Mrs. G. Brakas receives her Bachelor's Degree at Augustana College on June 4, 1967. Next to her, her husband one of her professors.

M. Brakas Augustanos Kolegijos profesorius-emeritas, 1973.

M. Brakas, professor emeritus of Augustana College, 1973.

Lietuvos Laisvės Komitetas 1958.X.30 d. Naujorke. Sėdi iš k.: A. Trimakas, V. Sidzikauskas, M. Brakas. Stovi iš k.: K. Bielinis, V. Vaitiekūnas, B. Nemickas, P. Vainauskas ir J. Audėnas.

The Lithuanian Freedom Committee in New York, October 30, 1958. Seated from left: A. Trimakas, V. Sidzikauskas, M. Brakas. Standing from left: K. Bielinis, V. Vaitiekūnas, B. Nemickas, P. Vainauskas, and J. Audėnas.

Gyvenimo sąlygos Amerikoj taip susiklostė, kad ir emigracijoje mano tėviškės reikalai liko nuolatinis mano rūpestis ir, lyg kokios predestinacijos įtaigojamas, lėmė mano darbuotės pobūdį per sekantį trisdešimtmetį. Įsijungiau į idėjinę kovą už nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymą ir Maž. Lietuvos sujungimą su ja.

Ilgiau negu dešimtmetį buvau Lietuvos Laisvės Komiteto narys ir kartu vienas iš Lietuvos atstovų Pavergtų Europos Tautų Seime. Įsisteigus 1954 m. Toronte Maž. Lietuvos Rezistenciniam Sąjudžiui, buvau išrinktas jo pirmininku, kuriuo likau iki savo atsistatydinimo 1983 m. VLIKui persikėlus iš Vokietijos į JAV-es ir sąjūdžiui tapus viena iš jį sudarančių grupių, teko, komiteto rėmuose, rūpintis Maž. Lietuvą liečiančiais politiniais reikalais.

Iš Laisvės Komiteto pasitraukiau 1964 m., gavęs iš Augustanos Kolegijos Pietų Dakotoj kvietimą būti vokiečių kalbos profesorium, tuomi grįždamas į akademinę darbuotę, pertrauktą prieš dvidešimt metų Šiauliuose.

Akademiškas profesijas susikūrė ir kiti mano šeimos nariai: žmona kolegijoje įsigijo bakalaureato laipsnį ir prancūzų bei vokiečių kalbų mokytojos cenzą, mokytojavimu ji sėkmingai užsiima ir šiandien; visi trys vaikai, lankę ir baigę aukštuosius mokslus (Cornell, Columbia, Princeton), jau seniai surado, kiekvienas savo srityje, atitinkamą užsiėmimą.

Aš pats nuo 1973 m. esu pensininkas. Turiu laiko ir ramybės dažnai pažvelgti atgal ir apsidairyti dabartinėj savo gyvenimo padėtyj.

Labai man gaila, kad vaikai negali savo išsiauklėjimą ir sugebėjimus pašvęsti tėvo nelaimingos tėviškės labui pačioj jos žemėj. Sušvelninti šį sielos skausmą gali bent kiek tiktai paguoda, jog šis lydi ne vieną ilgą amžių atsiekusį tautietį, išvietintą žiaurių svetimų jėgų iš savo krašto.

Augustanos Kolegija, dabartinė mano intelektualinės būsenos atrama, yra sena, 1835 m. skandinavų įsteigta mokslo institucija, kurioje vis dar puoselėjamos senos norvegų tradicijos, pvz. 1814 m. Gegužės 17-to Sukakties metinės apeigos — mūsų 1918 m. Vasario 16-tos ekvivalentas. Betgi pačioj Dakotoj mūsų artimais kaimynais yra senų indėnų gentys, kurių likimas daugeliu atžvilgių yra panašus į tą, kurį per šimtmečius turėjo kęsti Maž. Lietuvos lietuviai.

Nėra, matyt, pasaulis nei toks didelis, nei toks margas, kad žmogaus prisirišimas prie įgimtos tautybės iš vienos pusės, ir, iš kitos, bandymas ją jėga ir priespauda sunaikinti, nebūtų užtinkamas kiekviename šios žemės rutulio kontinente. Vienų laisvės laimė, kitų vergovės vargas yra, atrodo, žmogaus buities amžini, neatskiriami dvynučiai...

Mažosios Lietuvos Rezistencinio Sąjūdžio suvažiavimas Toronte 1954.VI. 6d. Sėdi iš k.: G. Buntinienė, M. Anysas, M. Purvinas, M. Brakas, E. Simonaitis, V. Pitkunigis, E. Jankutė, V. Pėteraitis.

The Freedom for Lithuania Minor resistance movement leaders at a gathering in Toronto, June 6, 1954. Seated from l.: G. Buntinas, M. Anysas, M. Purvinas, M. Brakas, E. Simonaitis, V. Pitkunigis, E. Jankus, V. Peteraitis.

Mažosios Lietuvos Rezistencinio Sąjūdžio suvažiavimas Čikagoje 1983.VII.5 d. Sėdi kairėj K. Kikutis, naujas sąjūdžio pirmininkas, už savo tėvo stovi duktė Gunda ir šalia jo sėdi žmona ir A. Lymantas, pačioj dešinėj stovi vyskupas A. Trakis.

The Freedom for Lithuania Minor Resistance group leaders in Chicago, July 5, 1983.
Seated at left: Newly elected president K. Kikutis. Fifth from left is M. Brakas, next to his wife and A. Lymantas. Behind him, his daughter Gunda. On the extreme right, Bishop A. Trakis.

M. Brako šeima 1985.III.30
Gundos bute New Jersey.
Stovi iš k.: Martynas, Jr. šale savo tėvų,
duktė Gunda ir sūnus Jurgis.

M. Brakas with his family
on March 30, 1985,
in his daughter's apartment in New Jersey.
From left: Martynas, Jr., Mrs. Brakas,
Mr. Brakas, daughter Gunda, and son Jurgis.

Kunigo ir poeto-filosofo poezija

Karol Wojtyla, išrinktas popiežium, ir pasirinkęs Jono Pauliaus II vardą, gimė 1920 m. gegužės 18 d. Lenkijoje, Wadowicuose, Karpatų atkalnėje; augo kaip sporto mėgėjas, kalnų keliautojas, plaukikas. Jogailos vardo universitete (įkurt. 1364 m.) Krokuvoje studijavo literatūrą. Vokiečių okupacijos metais kartu su kitais įkūrė Rapsodijos teatrą, kur statė klasikus ir k. veikalus, pats vaidino ir rašė scenai veikalus, kurių didžiulis tomas ką tik išleistas ir JAV-se angliškai.

Pajutęs dvasinį pašaukimą, įstojo į kunigų seminariją ir 1946 m. buvo įšventintas kunigu. Labai greitai kopė dvasinės hierarchijos laiptais, pasiekdamas kardinolo 1967 m. Trejetą metų padirbėjęs parapijoje, 1951 metais grįžo universitetan ruoštis profesūrai, studijuodamas Platoną, Aristotelį, John Stuart Mill ir naujesnių laikų filosofus, ieškodamas kelių, daugelį žmogaus problemų spręsti krikščioniškojo humanizmo pagalba.

Nuo 1950 m. spausdindamas eilėraščius, pasirašinėjo slapyvardžiu, kuris buvo atskleistas tik po 1978 m., spalio 16, kai autorius buvo išrinktas popiežium. Jo poezijos tematiką sudaro eilėraščių ciklai apie Mariją Dievo Motiną, Simoną Kirenietį, Samarietę, Mariją Magdaleną ir žmogaus sielos būsenas su amžinybės ir Dievo reflekcijomis. Tai tartum miniatiūriniai darbo, meilės, Dievo malonės traktatai, teikiantys poetiniais simboliais ir kitomis estetinėmis priemonėmis filosofinių apmąstymų.

Jau būdamas kardinolu, Wojtyla parašė antologijai ''Žodžiai dykumoje'' įžangą, kurioje kalba apie du pašaukimus — kunigo ir poeto, juos sugretindamas ir jų reikšmę iškeldamas gyvenime ir kūryboje. Tie du pašaukimai labai gražiai derinasi ir Karolio Wojtylos asmenyje, iškilusiam į didžiausias pasaulyje religinės srities viršūnes, bet neatsisakiusiam poeto-filosofo misijos. Tai rodo jo poezijos kūriniai, rašyti Vatikano II metu Romoje, kai Wojtyla buvo dar vyskupas, 1966 m., kai Lenkija šventė savo krikšto 1000 metų sukaktį, (o po metų jis buvo pakeltas į kardinolus).

Rašytojo talentas daug padeda jam ir kaip popiežiui, vertingai užėmusiam šv. Petro sostą ir keliaujančiam per pasaulį (nuo išrinkimo 1978 metais jis apkeliavo 64 valstybes), sakant daugybę kalbų ir pamokslų, skiriamų plačiajai auditorijai, meno ir mokslo rinktiniams žmonėms, mokyklų jaunimui. Tatai akivaizdžiai galėjome pastebėti šį rudenį Jonui Pauliui II lankantis J. Amerikos Valstybėse — Miami, Los Angeles, San Francisco, Detroite — ir kalbant šimtatūkstantinėms minioms tikinčiųjų, Hollywoodo atstovams, kalbantis su jaunimu bei su mokyklų vaikeliais.

Šio, antro Amerikos vizito proga, kai Popiežius aplankė ir Los Angeles, ir čia nepaprastai iškilmingai praėjo dvi pamaldų dienos, paprašėme poetę prof. Eleną Tumienę išversti dar keletą poeto popiežiaus poezijos kūrinių, kurie puikiai atlikti spausdinami šiame LD puslapyje. (Versta iš angliškai išleisto rinkinio ''Easter Vigil & Other Poems'').

TIESA TURI BŪTI SKAUSMINGA

Iš K. Wojtylos poezijos

Vaikai

Nejučiomis augdami meilės globoje, staiga
jie užaugo, ir ranka rankon
klajoja minioje (jų širdys sugautos lyg
paukščiai,
profiliai blankūs prieblandoje).
Žmonijos pulsas muša jų širdyse.

Prie upės, ant kranto, laikydamiesi už rankų —
medžio kelmas mėnesienoje, žemė pusiau
šnabždanti —
vaikų širdys išplaukia virš vandens.
Ar jie pasikeis, kai jie pakils eiti?

Arba žiūrėk šitaip: šviesos taurė, palinkusi
virš augalo atskleidžia savo nežinomą vidų.
Ar sugadinsi, kas tavyje prasidėjo?
Ar visada atskirsi gėrį nuo blogio?

Jausmo žmogus

Tu nejauti kančios, kai meilė tave užtvinsta: tai
yra entuziazmas, malonus ir negilus
jei jis išdžiūsta — ar pagalvoji apie jo paliktą
tuštumą?
Tarp širdies ir širdies visada yra tarpas.
Turi įeiti į jį pamažu —
kolei akis apsipras su spalva,
kolei ausis pagaus ritmą.

Mylėk ir įsijausk, pažink savo valią,
ir atsikratyk širdies išsisukinėjimų ir proto
grubios kontrolės.

Evangelija

Tiesa neįlašina alyvos į žaizdas, kad sustabdytų
skaudėjimą,
nei ji pasodina tave ant vedamo gatvėmis asilo;
tiesa turi būti skausminga, ir ji turi slėptis.
Projektai gimsta smegenyse. Žmoguje
pastatytas
trobesys pasviręs; mes norime ištaisyti
ne jo langų skliautinius lankus, bet jo pagrindą,
besipriešinantį giliai apačioje
tai, kaip bangos priešinasi laivui.

Popiežius Jonas Paulius II
Pope John Paul II

Tiesa žmogų paremia ir sustiprina. Jei jis negali
pats savęs pakelti,
tada, iš tikrųjų, jis sveria dvigubai daugiau.
Kiekvienas iš mūsų randa tai savyje,
paslaptingą išpurentą dirvą;
Mes klajojame virš apstulbusių gatvių,
kur asilas yra vedamas.
(Ar vis mažiau ir mažiau belieka tiesos gatvėse
— o gal daugiau?)
Mes žvelgiame ramiai į priekį; baimė mūsų
nebepasiekia.

Pasikalbėjimas su Dievu prasideda

Istorijoj žmogiškasis kūnas miršta dažniau ir
anksčiau
negu medis.
Žmogus išsilaiko už mirties durų katakombose
ir
kriptose;
Žmogus, kuris iškeliauja išlieka tuose, kurie jį
seka.
Žmogus, kuris seka išlieka tuose, kurie
iškeliavo
Žmogus išsilaiko nežiūrint visų grįžimų ir
išėjimų
savyje
ir tavyje.

Tokių kaip aš žmonių istorija visada ieško
kūno,
kurį Tu jiems duosi.
Kiekvienas žmogus istorijos tekmėj netenka
savo kūno ir eina į Tave.
Iškeliavimo valandą
kiekvienas yra didesnis už pačią istoriją,
nors tik jos dalis
(dalelė šimtmečio ar dviejų
sulieta į vieną gyvenimą).

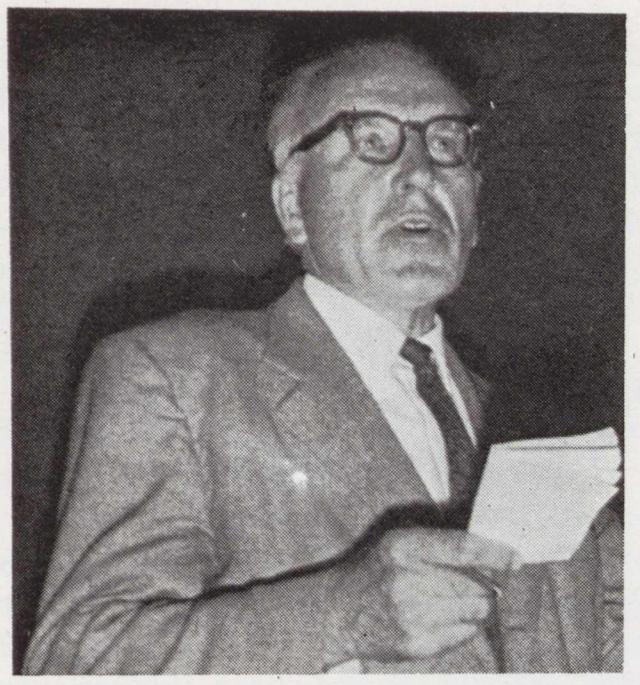

Rašytojas J. Tininis
Author J. Tininis

NEMIRTINGOS MEILĖS ŽENKLAS

JUOZAS TININIS savo literatūrinę karjerą, kaip ir daugelis, pradėjo eilėraščiais. Tai buvo anais metais (1938), kai autorius, jaunas fuksas, buvo ką tik atvykęs studijuoti į Kauną.

Būdamas nepaprastas dainos mėgėjas, jis vis dėlto netrukus įsitikino, kad lengviau dainuoti, negu pačiam dainas rašyti. Eilių rašymą metė. Susižavėjęs graikų lotynų ir kitais klasikais, bei jų kūrybine forma, Tininis ir pats, ilgai bemokytojaudamas, ėmė ne tik gyvenimą stebėti, bet ir jo įvykius fiksuoti, mėgindamas savaip atpasakoti. Tuo būdu jis sukūrė visą eilę klasikiniu stilium parašytų apysakaičių, novelių, arba angliškai vadinamų ''short story''. Jų pagrinde visuomet yra koks nepaprastas, mus intryguojantis nutikimas, arba, kaip mūsų liaudis sakytų, iki galo ''neatmezgamas mazgas''. Autorius jį narplioja, o mes su dėmesiu sekame.

Yra išleistos dvi Juozo Tininio pasakojimų ir novelių knygos: ''Sužadėtinė'' (1957 m.) ir ''Nuskandintas žiedas'' (1971 m.) ir romanas ''Dailininko žmona'' (1970). Trečias, baigiamas rengti spaudai novelių rinkinys ''Neatskleista paslaptis'' liko rankraštyje; iš jo paimtas ir šis pasakojimas.

Juozas Tininis mirė (žuvo auto katastrofoje) 1971 metų rugpjūčio 2 d.; buvo gimęs 1907 m. lapkričio 11 d., taigi šiais metais sueina 80 metų nuo autoriaus gimimo. Tą sukaktį paminėdami ir prisimindami jį kaip mūsų žurnalo redakcijos narį, pateikiame maloniam skaitytojo dėmesiui, šį savotišką, tininišką ''Nemirtingos meilės ženklą''.

Paskutiniaisiais antrojo pasaulinio karo metais rusų lėktuvai dažniau ir dažniau atskrisdavo bombarduoti Karaliaučiaus miesto. Vos tik pasigirdus oro pavojaus sirenoms, gyventojus ištikdavo panika, ir jie, mirties baimės vejami, galvotrūkčiais sprukdavo slėptis į savo namų rūsius ar didesnių valdiškų rūmų požemius. Ne kitaip elgdavosi ir Vitas Mačiokas, filologijos studentas, ir Martha Nolden, balzakinio amžiaus moteris, iš kurios jis nuomojo kambarį. Pastarosios vyras buvo žuvęs fronte, pirmosiomis karo su Lenkija dienomis. Studentas širdį turėjo ne iš akmens, o našlės kraujas buvo ne vanduo. Jau nuo pat susipažinimo dienos abu jie ėmė linkti į vienas antrą, kaip ir daugelis tokio amžiaus žmonių. Iš pradžių jie tai vadino draugyste, bet vėliau pastebėjo, kad šis nekaltas jausmas nejučiomis išaugo į didelę abipusę meilę. Susituokti susitarė tik pasibaigus karui. O tuo tarpu Matha Nolden naudojosi našlės pensija ir kitokiomis lengvatomis, kurios tokiais atvejais yra Wermachto teikiamos. Deja, likimas netrukus ėmė pavydėti jiems laimės.

Vieną vakarą, Vitui Mačiokui dar nesugrįžus iš universiteto, buvo paskelbtas oro pavojus. Gal tik pora minučių tepraėjo, kol pradėjo kristi ant miesto bombos, sukeldamos apsčiai gaisrų ir užmušdamos nemažai žmonių, nespėjusių surasti slėptuvės.

Filologijos studentas parėjo namo, kai viršum miesto nebebuvo nė vieno lėktuvo. Našlės namą, kuriame jis gyveno, rado pusiau sugriautą, bet nepadegtą. Jis puolė ieškoti Marthos Nolden. Nei rūsyje, nei kambariuose, kurie dabar buvo be langų, jos nerado. Jis nusprendė, kad bombardavimas ją užtiko ne namie, bet kur nors kitur. Visą naktį jis pralaukė, puoselėdamas viltį, kad ji sugrįš sveika ir gyva. Tik rytui išaušus, Martha Nolden buvo rasta bombų skeveldrų sudraskyta ties netoliese esančia maisto parduotuve. Šalia jos gulėjo nedidelis duonos kepalėlis: matyt, ji buvo jį nusipirkusi vakarienei.

Vitas Mačiokas skaudžiai išgyveno brangiausio pasauly asmens netekimą ir ėmė keikti karą, žmonių ir vertybių naikintoją. Braukdamas graudžias ašaras, jis palaidojo našlę su kaimynų pagalba. Šiems išsiskirsčius, jis dar ilgai budėjo prie jos kapo ir kalbėjo maldas už jos sielą.

Sugrįžęs iš kapinių, apsigyveno našlės salonėly, kuris visame name buvo išlikęs dar apysveikis. Ant sienos kabojo nedidelis, gražiai įrėmintas Marthos Nolden portretas, nutapytas vieno pasižymėjusio Meno Akademijos absolvento. Kai tik jo žvilgsnis sustodavo ant portreto, jo sielą užliedavo atsiminimų srautas, ir jam pasidarydavo labai liūdna.

Nuolatiniai oro pavojaus sirenų kauksmai ir dažni miesto bombardavimai ardė Vitui Mačiokui nervus, kurie po Marthos Nolden žuvimo buvo pasidarę ypač jautrūs. Beveik kasnakt jis sapnavo našlę, taip žiauriai išplėštą iš jo gyvenimo, kuris dabar be jos pasidarė toks nebeįdomus ir praradęs savo žavesį. Vieną vidurnaktį jis išgirdo per miegus balsą:

— Vitai, bėk iš Karaliaučiaus! Nepasilik nė valandėlės!

— Ar aš sapnavau ar tikrai čia Martha Nolden kalbėjo? — galvojo studentas, atmerkęs akis. Aplinkui buvo tylu, kaip kapinyne. Tik iš portreto žvelgė vaiduokliškas našlės veidas, apšviestas mėnulio spindulių, krintančių pro lango kiaurymę. Jis nusprendė, kad tai akustinė haliucinacija, sukelta išgyventos nelaimės, kuri drumstė jo sąmonę net ir paskaitų metu. Studentas įsikniaubė į pagalvę ir vėl užmigo. Tačiau netrukus tas pats balsas pasikartojo:

— Kelkis ir tuojau pat skubėk iš čia!

Vitui Mačiokui nebebuvo jokios abejonės, kad reikia balso klausyti. Jis pašoko nuo sofos, kurioje miegojo, ir skubiai ėmė rengtis. Nusikabino nuo sienos Marthos portretą ir įsidėjo į lagamino dugną, apdengdamas jį keliomis poromis švarių baltinių. Paskui įpakavo dar keletą reikalingesnių daiktų ir truputį maisto. Lagaminas pasidarė gana sunkus, ir reikėjo gerai jį pririšti prie dviračio, užpakaly sėdinės, kad jis važiuojant kartais nepakryptų į šalį, o tada vairuotojui būtų sunku nulaikyti pusiausvyrą. Taip susirengęs kelionei, išsivarė dviratį iš kiemo ir išvažiavo į naktį. Ištuštėjusiomis gatvėmis jis pasiekė užmiestį ir dabar, padidinęs greitį, pasileido keliu, vedančiu vakarų kryptimi. Pavažiavęs keletą kilometrų, išgirdo lėktuvų ūžesį ir netrukus kurtinančius bombų sprogimus. Sustabdė dviratį ir atsisuko: Karaliaučius skendo liepsnose.

Iškart jam pasidarė visai aišku, kieno įspėjantis balsas jį išgelbėjo. Su dėkingumu jis pažvelgė į lagaminą, kuriame buvo Marthos portretas, ir paskui, sparčiau mindamas pedalį, skubėjo kuo greičiau nutolti nuo gaisrų apimto miesto, kuriame išgyveno tiek gražių valandų, atvykęs čia iš Vilniaus gilinti filologijos studijų.

Aplenkdamas didesnius miestus, po kelių dienų laimingai pasiekė Dresdeną: kurį anglų ir amerikiečių lėktuvai, mėtydami bombas, buvo tik dalinai jį apgriovę. Čia gyveno nemažai lietuvių, karo pabėgėlių. Jis turėjo vieno savo tautiečio adresą ir be didelio kaidžiojimo surado, kur jis gyveno. Šis priėmė jį tik laikinai, kol išsirūpins sau kambarį iš butų skirstymo įstaigos. Miesto savivaldybė išrašė jam maisto kortelę, o Arbeitsamtas paskyrė darbą fabrike.

Vieną naktį staiga jis pašoko iš miego, išgirdęs pažįstamą balsą:

— Vitai, nepasilik Dresdene nė dienos!

— Marcelijau, ar girdėjai? — išbudino kambario draugą, nustebindamas jį netikėtu klausimu.

— Ne. O kas? Ar oro pavojus?

— Balsas. Aš girdėjau balsą, kuris ragino mane iš čia bėgti.

— Susisapnavai, Vitai. Aš nieko negirdėjau.

— Marcelijau, aš tą balsą gerai pažįstu iš anksčiau ir žinau, kad reikia jo klausyti. Aš tuojau pat išvažiuoju iš čia: patariu ir tau nepasilikti.

— Nekliedėk niekų ir netrukdyk man miegoti. Aš sapnais netikiu.

Auštant Vitas Mačiokas jau sėdėjo ant dviračio, spausdamas iš Dresdeno. Miestas dar miegojo. Tik stotyje kartas nuo karto sunkiai dūsavo garvežiai, stumdydami vagonus su karo medžiagomis.

Praėjo kelios dienos ir naktys, kol filologijos studentas, važiuodamas Švabijos lygumomis, pasiekė Tuebingeną, poeto Hoelderino miestą, kurio tik nežymi dalis buvo bombų sugriauta. Čia jis apsistojo ir kasnakt laukė įspėjančio paslaptingo balso, bet šis daugiau nebepasikartojo.

Vieną dieną jis sužinojo iš laikraščių, kad Dresdenas buvo subombarduotas iki pamatų ir kad nuo bombų žuvo daugiau negu šimtas trisdešimt penki tūkstančiai miesto gyventojų, įskaitant ir nemažai lietuvių. Vėliau, iš susirašinėjimo su savo tautiečiais sužinojo, kad napalminių bombų liepsnose sudegė ir jo kambario draugas Marcelijus. Gailėjosi, kad jis nepaklausė jo patarimo.

Marthos portretą dabar jis pasikabino savo kambarėlyje ant sienos ir dar tvirčiau tikėjo, kad tik jos įspėjimu išliko gyvas. Tas kelis kartus girdėtas balsas buvo nemirtingos meilės ženklas, atsiųstas iš anapus. Kaip gyva būdama globojo studentą, taip ir mirusi nepaliko jo vieno pražūties akivaizdoje.

Taip jam Tuebingene begyvenant, pasibaigė ir karas. Jis dabar prisirašė prie tarptautinės pabėgėlių organizacijos, kuri maitino visus karo išvietintuosius. O paskui įstojo į universitetą tęsti studijų.

Pradžioje semesto studentai surengė susipažinimo balių, į kurį Vitas Mačiokas nė negalvojo eiti. Tačiau baliaus išvakarėse jis išgirdo per miegus pažįstamą balsą:

— Tavęs lauks studentų baliuje!

— Kas lauks? — jis dar spėjo paklausti ir pabudo. Ausyse dar skambėjo tik ką girdėto balso aidas.

Vitas Mačiokas buvo labai sudomintas tuo, ką tas balsas pasakė, ir tvirtai tikėjo, kad nebus apviltas.

Nesitverdamas smalsumu, nuėjo vakare į studentų susipažinimo balių. Salėje aidėjo muzika ir sukosi linksmos poros. Jis apsidairė, kur čia prisėdus. Nė vieno stalo nebuvo laisvo. Pasibaigus šokiui, studentai su damomis užėmė visas vietas. Tuo tarpu jis vis dar tebestovėjo ties durimis. Netrukus jis pastebėjo vietą, kuri buvo dar laisva šalia vienos brunetės, ir nedelsdamas pasuko į tą pusę.

— Atleiskite, ar galima prisėsti prie jūsų stalo?

— Bitte sehr, — atsakė mergina su šypsniu ant lūpų.

— Danke sehr.

Vitas Mačiokas atsisėdo ir susipažino su studente, kuri vadinosi Hilde Klingbeil. Tarsena jį išdavė esant svetimšalį, ir studentė pasiteiravo:

— Vengras?

— Ne, lietuvis.

— O, tai mes kaimynai. Aš iš Prūsijos.

Tuo tarpu salėje pasigirdo muzika, ir Mačiokas išvedė ją šokti valso. Ji buvo gana šneki ir maloni, ir jis nebepaleido jos visą vakarą. Tačiau sunkiai galėjai tikėti, kad ji buvo ta, kuri jo laukė, kaip vakar per miegus girdėtas balsas sakė.

Po baliaus jis palydėjo Hildę Klingbeil namo. Sugrįžęs į savo kambarį, pažvelgė į Marthos portretą. Atrodė, kad ji patenkinta šypsojosi. Tačiau studento mintys nuo Marthos nukrypo į Hildę.

Kitą dieną studentas pasimatė su vakarykščia savo šokėja universitete. Abu jie nuėjo pasiklausyti garsiojo profesoriaus Guardini paskaitos, nagrinėjančios Sokrato mirties problemą. O paskui jie išsiskyrė ir kiekvienas nužingsniavo į savo auditoriją, nes jų mokslai buvo nevienodi: ji studijavo ekonomiką.

Nuo to laiko Vitas Mačiokas susitikdavo Hildę Klignbeil gana dažnai. Ilgainiui draugystė virto meile. Kartą, vaikščiodamas su ja pagal Nekarą, kuris teka per Tuebingeno miestą, jis pasipiršo. Staiga užklupta, studentė svyravo. Tačiau kai po kelių dienų jie vėl susitiko, atsakymas jau buvo aiškus iš jos šypsenos. Vis dėlto jis dar paklausė:

— Na, kaip?

— Mano sesuo patarė sutikti.

— Nežinojau, kad jūs seserį turite.

— Taip, tik ji liko Prūsijoje ir aš negaunu iš jos kol kas jokios žinios.

— Jeigu taip, tai kaip ji galėjo patarti.

— Per sapną. Aš ją praėjusią naktį regėjau sapne.

— Šit kaip! Pasirodo, esama ir daugiau žmonių, gaunančių patarimus per sapną, o ne vien tik aš. Ar ji ištekėjusi?

— Našlė. Pagal vyrą Martha Nolden.

Vitas Mačiokas išblyško. Valandėlę tylėjo, kol atgavo žadą.

— Užuojautos, Hilde! Aš ją palaidojau Karaliaučiuje.

— Manote, kad aš taip ir patikėsiu. Nejuokaukit.

— Aš turiu įrodymą, — atsakė Vitas ir pasikvietė Hildę Klingbeil į savo kambarį.

— Tarp dangaus ir žemės yra dalykų, apie kuriuos filosofai nė nesapnavo, — parafrazavo studentė Šekspyro posakį, išvydusi savo sesers portretą ir išklausiusi liūdną istoriją, kuri paplukdė ją ašarose.

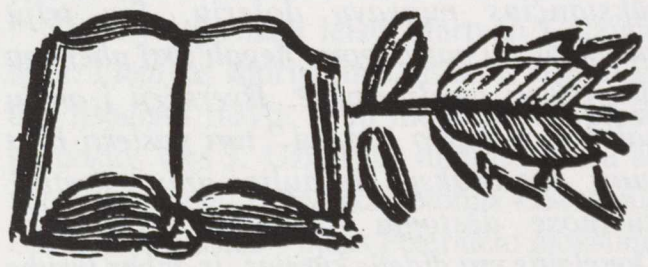

Vinietė —P. Jurkaus

Donelaitis gyvena ir 20 metų kalba angliškai

Jau beveik dvidešimt metų kaip Kristijonas Donelaitis kalba angliškai. Kokia prasme? O tokia, kad 1967 metų gegužės mėn. 28 dieną Los Angeles šv. Kazimiero parapijos salėje įvyko Donelaičio ''Metų'' ''Lietuvių Dienų'' leidyklos išleistų angliškai, pristatymas skaitytojams. Veikalą išvertė Nadas Rastenis, įžangą parašė dr. E. Tumienė, knygos pristatyme asmeniškai dalyvavo vertėjas, veikalą ir vertimą nagrinėjo dr. Kordelija Jasutytė, Fresno un-to profesorė, įvado žodį tarė dr. Elena Tumienė, Fullertono kolegijos lyginamosios literatūros profesorė. (Jos žodis spausdinamas šiuose LD puslapiuose).

Įvykio reportaže (''Draugo'' dienraštyje, 1967 m. rugp. 5 d.) J. Kojelis tarp kitko rašė:

''Kristijono Donelaičio išėjimas į anglosaksų pasaulį, kaip taikliai pastebėjo poetas Bernardas Brazdžionis..., turbūt, yra vienas iš įdomiausių pasaulio literatūrinės kūrybos migracijoje''.

''Dr. K. Jasutytės teigimu, vertėjas Nadas Rastenis lietuviškąjį Donelaitį į anglo-saksų pasaulį įveda su visu stiliaus originalumu, formos autentiškumu ir nuotaikų subtilumu. Tik kai kur būrų poeto gruboką žodyną vertėjas visai be reikalo kiek suromantinęs ir sušvelninęs.

Dr. E. Tumienė ''The Seasons''parašytame įvade vertimo problemų neliečia. Ji apsiriboja tik ''Metų'' literatūrine analize ir jų autoriaus pristatymu angliškai kalbančiai publikai.

Veik kiekvienas skaitytojas knygą, o ypač vertimą, pradeda skaityti nuo įvado. Įvado autorius tam tikra prasme yra knygos ''salesmanas'' ne bendrajai knygos rinkai, bet individualiam knygos skaitytojui. Nereikia laukti, kad ''Metai'' taptų masių skaitoma knyga (kaip, atrodo, per nesusipratimą norėtų ''Dirvos'' akimirkų autorius). Nė vieno pasaulinės literatūros klasikų jau nerasime ''bestsellerių'' sąraše. ''The Seasons'' įvado autorė ir nesiekė šiuo lietuvišku kūriniu užintriguoti angliškai kalbančio masės žmogaus. Pristatydama Donelaičio ''Metų'' angliską vertimą, dr. E. Tumienė dėmesį ir pastangas kreipia į intelektualinį pasaulinės literatūros pasaulį. Kaip teisingai savo paskaitoje pastebėjo ir dr. K. Jasutytė, savo įvado tezėmis dr. E. Tumienė ėmėsi kiek rizikingos atsakomybės. Jei jai pasiseksią Donelaičio kūryba nors kiek sudominti pasaulinės literatūros specialistus, jos įvadas tapsiąs istorinės vertės darbu.

Aptardama Donelaičio vietą pasaulinėje literatūroje, įvado autorė daro gan drąsius teigimus ir juos įtikinančiai paremia moksline

Dr. Elenos Tumienės

žodis, pasakytas

K. Donelaičio "Metų" angliškąjį vertimą pasitinkant

Rašytojas Algirdas Landsbergis, besidžiaugdamas nauju Donelaičio vertimu į vokiečių kalbą ir šiandieniniu mūsų angliškuoju Donelaičio debiutu, man savo laiške rašo:

"Kaip džiaugiuos, kad Donelaitis gyvena".

Gyventi — išlaikyti save vienokiu ar kitokiu būdu yra kiekvieno paskiro žmogaus ir kiekvienos tautos svajonė. Menas gi yra viena iš tų priemonių, kurios padeda tą padaryti arba, kaip mes lietuviai sakome — menas įamžina žmogų.

Tą patį rašė Šekspyras savo sonetuose; Dantė yra pasakęs, kad Vergilijus jį išmokė kaip įamžinti savo vardą.

Jau gilioje senovėje daug tautų gyveno apie Vidužemio jūrą. Jos turėjo didelę materialinę ir dvasinę kultūrą. Vienok palikusios gilius pėdsakus ir didelę įtaką žmonijos kultūros istorijoj ir literatūros raidoj, tėra tik graikų ir hebrajų tautos ir tik todėl, kad hebrajai labai anksti parašė savo Bibliją. Biblija arba Senasis Testamentas tebėra ne vien tik šventoji knyga, bet ir didelis literatūrinis prozos ir poezijos paminklas, o taip pat ir hebrajų istorija, teisės kodeksas ir filosofija. O garsieji semitai finikiečiai — geriausi antikinio pasaulio pirkliai — mažai kam tėra pažįstami šiandien. Ironijos pilnasis tautų likimas taip patvarkė, kad finikiečiai žinomi daugiausia dėl alfabetą, kurį jie įvedė ir kurį vėliau pasisavino graikai.

Gi graikai, senovės graikai, kurių kūrybinė dvasia gal buvo geriausia visoje iki šiol žinomoje žmonijos kutlūros istorijoje ir šiandien tebėra mūsų civilizacijos pagrindas ir įkvėpimas. Vardai — Homeras, Hesiodas, Sokratas, Platonas, Aristotelis, Aischylos, Sophocles, Euripides, Aristophanes, Archimedas ir daugelis kitų ir šiandien yra reikšmingi ir gyvi. Daugelis iš garsiųjų graikų gyveno nedideliame Atėnų miestely, kuris turėjo apie 24,000 — 100,000 gyventojų. Mūsų akimis, žiūrint iš čia, tai tik geras kaimas... O apie jo reikšmę pasaulio žmonijos istorijoj prirašytos knygų bibliotekos. Man nėra reikalo čia apie tai smulkiau kalbėti. Matom, kad tam tikru amžinu įstatymu išlieka tik žmogaus dvasios įkvėpti kūrybos vaisiai.

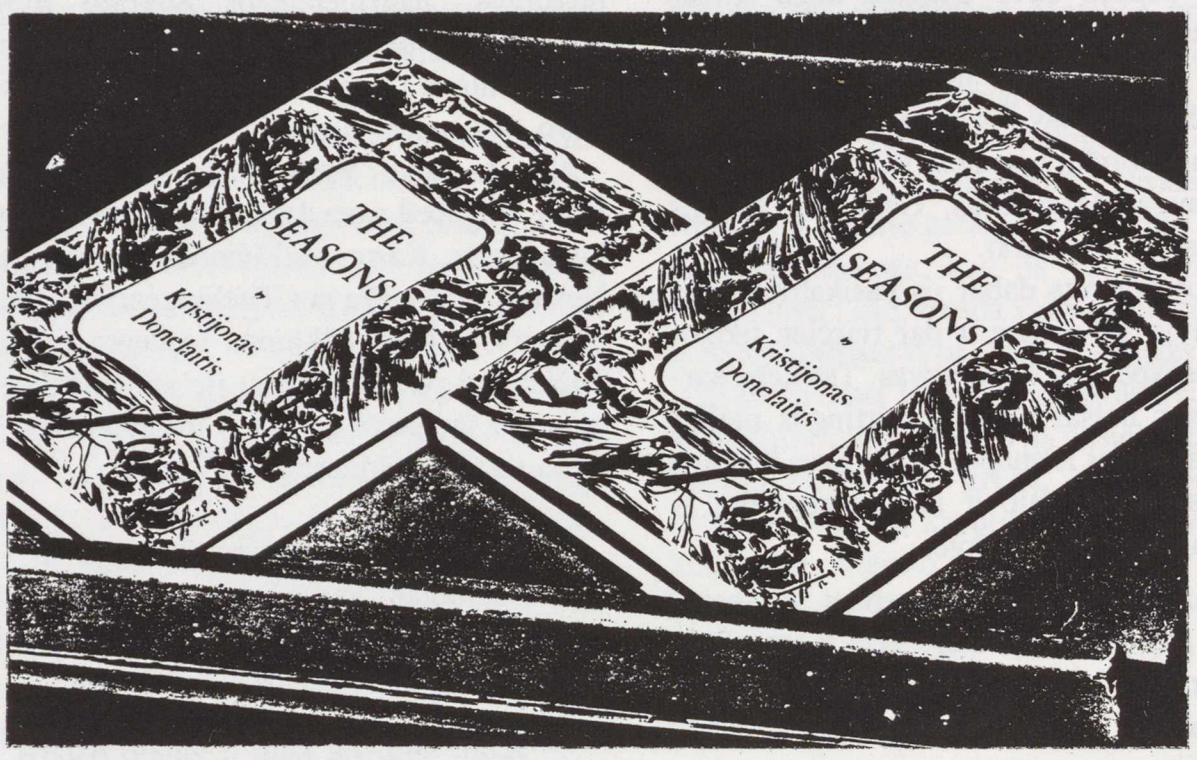

Gal akivaizdžiausias ir tinkamiausias šiai dienai šio teigimo pavyzdys yra mūsų Mažosios Lietuvos baudžiauninkų gyvenimas 18- amžiaus taip vadinamuose Prūsuose. Ar galėjo tie būrai net ir pagalvoti, kad mes jų vaikaičiai ir gentys po 200-tų su viršum metų žinosime ką darė ir kuo gyveno ano meto Pričkai, Krizai, Enskiai, Selmai, Dožiai, Paikženčiai, Blėberiai, Slunkiai ir Pelėdos; ką kepdavo, virdavo, kaip dirbdavo ir švęsdavo, kuo vilkėdavo Bušės, Pimės, Jekės, Bergės, Astės, Laurienės ir Pakulienės. Aprašoma kaip Krizas savo vienintelę dukterį Ilzbutę išleido į marčias ir tam reikalui išmėsinėjo du jaučius, tris bergždžias karves, o vienas viščiukas ir viena žąsis pabėgo nuo mirtingojo peilio.

Ši visuomenė pagimdė iš savo tarpo didį poetą, kuris ją įamžino... Tauta iš tikrųjų visada turi tokius menininkus kokių ji užsitarnauja.

Vienok turėti menininką neužtenka. Reikia jį įvertinti ir jo kūrybą puoselėti. Tiesa, Donelaitis rašė savo "Metus" netrokšdamas sau garbės ar savo vardo įamžinimo. Rašė todėl, kadangi jautė savyje susikaupusius įspūdžius ir pergyvenimus, kuriuos reikėjo apipavidalinti. Vėliau turėjo atsirasti skaitytojai ir jo gerbėjai, kurie įtikėjo talentu ir pamatė jo veikalo grožį ir svarbą.

Rėza juo įtikėjo; Pasargė, Nesselmanas ir visa eilė kitų įtikėjo. Lietuviai Didžiojoj Lietuvoj ir mažlietuviai jį su džiaugsmu ir pasididžiavimu skaitė — skaitė S. Daukantas, Nezabitauskis, Basanavičius, Jankus, Vydūnas... Vėliau profesorius Mykolas Biržiška įtikėjo. Jis įdėjo daug darbo, kompiliuodamas ir vėliau suredagavęs pirmuosius Donelaičio raštų pasirodymus lietuvių kalba.

Prof. J. Ambrazevičius, dail. Jonynas, Švietimo Ministerijos pareigūnai , o dabartinėje Lietuvoje akademikas K. Korsakas, profesoriai ir mokslininkai: Putinas, Gineitis, Doveika ir kiti įtikėjo.

Nors masės prisideda skaitydamos ir padarydamos klasiką populiariu, didžiausią reikšmę turi (ypač mūsų tautoje turėjo ir turi) keletas įsitikinusių specialistų entuziastų, kurie lyg tie suokalbininkai, kovoja už savo idealą, jį gina, jį aiškina ir vertina.

Ir šiose gan sunkiose užsienio gyvenimo sąlygose pirmasis į Donelaitį įtikėjo Nadas Rastenis. Jis pašventė daug metų, versdamas

---

argumentacija. Pvz. ji, palyginusi Donelaitį su Hesiodu (ne su Homeru, kaip mini J. Tininis "Lietuvių Dienose") ir Vergilijum ir, pasidairiusi istoriniame epo kūrybos lauke, prieina reikšmingos išvados, kad Donelaitis esąs trečias ir paskutinis pasaulinės reikšmės bukolinio-didaktinio epo kūrėjas, ir tuoj pat dalykiškai savo tezę argumentuoja. Ji randa dvasinio ir formalinio gimininguмo tarp šių didžiųjų epo kūrėjų, bet išryškintos Donelaičio kūrybos skirtybės nuo pirmųjų dviejų yra dar įdomesnės.

Donelaityje dr. E. Tumienė mato 'paskutinį europėjinio renesanso aidą... kuris tolimiausias Vakarų civilizacijos ribas pasiekė tik 18-me šimtmetyje.' Tą aidą atpažįsta ne tik įvairiopais talentais ir interesais apdovanotoje "Metų" autoriaus asmenybėje, bet ir pačiame kūrinyje.

Įvado autorė pagrindinai koncentruojasi į "Metų" literatūrinės vertės atskleidimą. Ji tai atlieka autoritetingai, įtikinančiai, o kartu ir elegantišku, amerikiečiui patraukliu ir intriguojančiu stiliumi. Elena Tumienė pažįsta amerikiečių auditoriją kuriai savuoju įvadu eina kalbėti apie Donelaitį.

Vertėjas darbui investavo nemažą skaičių savo gyvenimo metų, įvado autorė jį parėmė sunkiausiose sąlygose ištvermės ir talento dėka įgytu literatūros srityje doktoratu ir Amerikos aukštojoje mokslo įstaigoje turima pozicija, gi leidėjas į knygos išleidimą investavo kelis tūkstančius nuosavų dolerių. Šių trijų susibaudėlių pastangoms negali likti abejinga lietuviškoji bendruomenė. Išverstieji į anglų kalbą Donelaičio "Metai" turi pasiekti bent tuos anglosaksų pasaulio universitetus, kuriuose dėstoma pasaulinė literatūra. Donelaitis yra didelis kūrėjas, ir dabar turime gerą progą jį pristatyti pasauliui."

į anglų kalbą ir studijuodamas ''Metus'', ir vien tik tam, kad galėtų Donelaitį parodyti anglosaksų pasauliui.

Tada Bernardas Brazdžionis, kitas didelis lietuvių poetas, įtikėjo, kad jo prieš 200 metų gyvenęs Prūsų Lietuvoj kolega yra vertas parodyti angliškai kalbančiai visuomenei. Pamatęs Donelaičio rankraštį **"L. D."** redakcijoje, jis to rankraščio daugiau iš rankų nepaleido, kolei nugalėjus daug sunkumų, K. Donelaičio ''Metų'' vertimas tapo nauja angliška knyga, naujas lietuvių dvasios apsireiškimas skirtingoje, svetimoje aplinkoje.

Po to, bet ir prieš tai, Antanas Skirius įtikėjo. Jis pasiėmė materialinę riziką. Kas matė su kokiu užsispyrimu A. Skirius dirbo ir stengėsi, kad ši knyga išeitų kuo puošnesnė, kuo geresnė, kuo prieinamesnė plačiajai publikai, galės suprasti jo pasiaukojimo didumą, kurį pilnai įvertins gal tik ateinančioji inteligentijos karta.

Kas liečia dr. Kordeliją Jasutytę, Fresno universiteto profesorę, tai ji jau seniai Donelaitį įtikėjo — ji, jau studente būdama, daug Donelaičio eilių (žinojo) mokėjo atmintinai. Ji šiandien specialiai atvyko mus supažindinti su K. Donelaičio ''Metų'' meno technika, konstrukcijos įmantrumais ir bendruoju įspūdžiu.

Bet dabar, lietuvių visuomenė Amerikoje turi parodyti kad ji tiki savo tautos genialiajam poetui Kristijonui Donelaičiui. Jo ''Metai'', kaip ir kiekvienas literatūros klasikas, nėra lengvo žanro anekdotai ar pasiskaitymai, nors jumoro juose netrūksta, bet juos reikia skaityti su dėmesiu, kartais prisiversti skaityti ir tik tada ateina įvertinimas ir estetinis pasitenkinimas. Donelaitis, kaip ir kiekvienas literatūros klasikas praturtina žmogų. ''Metų'' vieta dėl to pirmiausia yra mokslo institucijose — akademijoj, kur tinkamai interpretuojamas, jis pasidarys žinomas, ir prūsų būrai vėl gyvens naujoj aplinkoj.

Todėl pirmas lietuvių visuomenės uždavinys yra įtikėt ir įsigyti knygą, kurią galėtų anglosaksams parodyti ir pasakyti: ''Štai ir mes, lietuviai, turime pasaulinės literatūros klasiką.'' Tenebūnie nė vieno svarbesnio aukštojo mokslo židinio Amerikoje, Didžiojoj Britanijoj, Kanadoj ar Australijoj, kuris savo bibliotekoje neturėtų ''Metų'' egzemplioriaus. Ir tenebūnie be ''Metų'' nė vienų lietuviškų namų.

Įtikėkime į savosios tautos meną. Tai mūsų pareiga ir užduotis. ''Lietuvių Dienų'' leidykla, išleisdama Nado Rastenieo išverstuosius į anglų kalbą ''Metus'', tikis kad ši knyga byloja į skaitytoją tais pačiais nemirtingais Mažvydo pirmos lietuviškos knygos žodžiais: ''Imkite mane ir skaitykite''. Jei šių žodžių paklausysime, šio vertimo reikšmė ir prasmingumas bus pilnai realizuoti.

Red. prierašas. *Visuomenė tikrai jautriai reagavo, — ''Metais'' aprūpinę nemažai universitetų ir kitų bibliotekų. Visa laida jau išparduota. Atsiradus galimybėms, būtų galima galvoti apie naują laidą.*

Mažosios Lietuvos veikėjų suvažiavimas

Darbo Dienos savaitgalyje Čikagon iš JAV-ių ir Kanados suskrido Mažosios Lietuvos darbuotojai ir bičiuliai dalyvauti Maž. Lietuvos Rezistencinio sąjūdžio ir Maž. Lietuvos Fondo suvažiavimuose.

Suvažiavimus šaukė Maž. Lietuvos Rezistencinio sąjūdžio pirm. Kristupas Kikutis ir Maž. Lietuvos Fondo tarybos pirm. Vincas Žiobrys. Posėdžiai ir banketas vyko Lietuvių Tautiniuose Namuose.

Mažosios Lietuvos Fondo suvažiavimas

Maž. Lietuvos Rezistencinis sąjūdis jau daugiau negu 40 metų darbuojasi, kad ateityje atsistačiusi nepriklausoma Lietuva į savo teritoriją įjungtų ir Maž. Lietuvą. Tuo reikalu buvo siunčiami memorandumai Vakarų valstybių vyriausybėms, rašomi straipsniai periodikoje, paskleista keletas dokumentinių knygų apie Maž. Lietuvą.

1985 m. rugsėjo 1 d. Čikagoje vykusiame M. L. R. sąjūdžio suvažiavime buvo nutarta įsteigti Maž. Lietuvos fondas, kuris rūpintųsi lėšų telkimu ir istorinės-dokumentinės medžiagos išleidimu.

Priešpietinį posėdį pradėjo ML Fondo Tarybos pirm. V. Žiobrys. Priėmus darbotvarkę ir sudarius darbo prezidiumą (kopirmininkai: A. Lymantas ir V. Račkauskas; skretorius — A. Bagdonas), buvo išklausyti žodiniai ir raštiški sveikinimai. Daug dėmesio skirta ML Fondo Tarybos pirm. V. Žiobrio, ML Fondo valdybos pirm. A. Lymanto, ML Fondo kasų globėjų JAV-ėse R. Buntino ir Kanadoje — I. Adomavičienės, bei Kontrolės komisijos pirm. Račkausko pranešimams. Valdybos darbštumu per 2 metus sutelkta daugiau negu 50,000 dol., iš JAV-ėse, Kanadoje, Australijoje ir Europoje gyvenančių lietuvių. Šios aukos įgalina pradėti pirmųjų, spaudai jau paruoštų, leidinių spausdinimo darbus. Po pranešimų vyko gyvos diskusijos svarstant Fondo lėšų telkimo būdus, Fondo ugdymą ir tikslų įgyvendinimą. Čia pat susilaukta ir naujų rėmėjų: K. Vėlius — 1000 dol., T. Blinstrubas, A. Regis, V. Račkauskas, V. Prūsas ir St. Dagys — po 100 dol., K. Kikutis — 50 dol., Maž. Lietuvos Bičiulių sambūrio D. Britanijoje dr. St. Kuzmickio atsiųsta 240 dol.

Numatyta pirmąja leisti Martyno Gelžinio Maž. Lietuvos istorija (lietuviškai ir angliškai) dar nebaigta rašyti. Šiuo metu turima pilnai paruoštos trys J. Užpurvio studijos, kartu su autoriaus Saugų tarme įkalbėtomis kasetėmis. Spaudai paruoštas Viliaus Pėteraičio mokslinis veikalas apie Maž. Lietuvos vandenvardžius. Šį veikalą referavo pats autorius.

''Lietuvos Pajūrio'' redaktorius Ansas Lymantas yra sukaupęs medžiagos keliems istoriniams leidiniams.

Ateinančių 2 metų laikotarpiui buvo išrinkta ML Fondo Taryba: V. Žiobrys — pirm., A. Lymantas, V. Pėteraitis, I. Adomavičienė, R. Buntinas, A. Regis, K. Vėlius, J. Lampsaitis, A. Bagdonas ir V. Trumpjonas. Kontrolės komisijon išrinkti: V. Račkauskas ir V. Prūsas su teise kooptuoti dar vieną asmenį. Redakcinėn komisijon (knygoms leisti) išrinkti: M. Brakas, V. Pėteraitis ir V. Račkauskas. ML Fondo valdybos darbams Čikagoje talką organizuoti sutiko Irena Regienė.

Maž. Lietuvos Rezistencinio sąjūdžio suvažiavimas.

Sekmadienį, rugsėjo 6 d., popietėje Tautinių Namų salėje vyko ML Rezistencinio sąjūdžio suvažiavimas.

Pirmąjį posėdį pradėjo suvažiavimo rengimo komisijos pirm. V. Žiobrys, suvažiavimui pirmininkauti pakviestas V. Pėteraitis, sekretoriauti — L. Adomavičius.

Veiklos pranešimuose MLR sąjūdžio pir. Kr. Kikutis apibūdino valdybos veiklą dvejų metų kadencijos laikotarpiu. Prof. V. Račkauskas MLR sąjūdžio atstovas VLIK-o taryboje, papasakojo apie tos organizacijos sudėtį ir veiklą.

Suvažiavimo dalyviai apgailestavo, kad jų tėviškė, Maž. Lietuva, labai nukentėjo ir nuo Hitlerio ir nuo Stalino okupacijų, bet niekas apie tą holocaust nekalba. Vokiečiai ML savinasi sau, lenkai — jau dabar bažnytiniais potvarkiais ML prijungė prie Varšuvos diocezijos.

Turiningas A. Regio pranešimas apie ok. Lietuvoje augantį dėmesį M. Lietuvai, jos praeičiai, kultūrai, žmonėms. Šiomis temomis vis dažniau pasirodo straipsnių periodikoje;e išleistos kelios mokslinės knygos. Keliami nuopelnai ne v ien tik Kr. Donelaičio ir Mažvydo, bet jau ''rehabilituojami'' Vydūnas, Sibire nukankintas dail. Adomas Brakas, net Maž. Lietuvos patriarchas Martynas Jankus ir kiti Maž. Lietuvos kultūrininkai.

Antroji suvažiavimo dalis skirta MLR sąjūdžio naujo statuto svarstymui. Projektą paruošė ir svarstymui pateikė A. Lymantas ir V. Pėteraitis.

Pirm. Kr. Kikučiui nebesutikus kandidatuoti trečiam terminui, į MLR sąjūdžio prezidiumą dvejų metų laikotarpiui išinkti: Vincas Žiobrys — pirm., Ramūnas Buntinas, Algis Regis, Vytautas Račkauskas ir Jurgis Lampsaitis. Revizijos komisiją sutiko sudaryti Ieva Jankutė New Yorke. *IR*

Gauta paminėti:

Dr. Kęstučio Girniaus mokslinė studija **"Partizanų kovos Lietuvoje".** Išleido Į Laisvę Fondas, Čikagoje, 422 pusl., gausiai iliustruota. Kaina 10 dol., persiuntimas 1.50 dol.

Užsakymus siųsti A. Pargauskui,
8908 Butterfield Ln., Orland Park, IL 60462.

ENGLISH SECTION

LITHUANIAN CHRISTIANITY JUBILEE IN THE NATION'S CAPITOL

BY HENRY L. GAIDIS

Though Christians and Christianity were evident in Lithuania during the early 13th century, the religion did not gain a strong foothold at that time. Only after Mindaugas was crowned King of Lithuania in 1251 by a representative of the Pope were missionaries officially invited into the country. These missionaries built the Vilnius Cathedral and began to spread the faith. With the assassination of Mindaugas and his family by political adversaries, Christianity suffered a severe setback. The adoption of Christianity by a majority of the Lithuanian population did not occur until after the marriage of Grand Duke Jogaila to Polish Queen Jadviga. Jogaila's adoption of Christianity was soon followed by that of other nobles including his cousin, Vytautas-the-Great, the actual ruler of Lithuania. Through the examples of Mindaugas, Jogaila, and Vytautas and the zeal of the missionaries, the hatred of Christianity caused by the warring Teutonic Knights was overcome, and by 1387 a majority of the Lithuanian population was converted to Christianity, to which religion they adhere to this day. The Lithuanians are the only majority Catholic people held in bondage by the Soviet Union.

This year then marks the 600th Jubilee of Lithuania's Christianity; and the occasion has been celebrated around the world despite Soviet Government censure in Lithuania, with special services held in Rome by Pope John Paul II. A proposed visit by the Pope to Lithuania was rejected by the Soviet Government, which cited the Vatican's continued failure to recognize the illegal incorporation of the country into the Soviet Union. It is interesting to note that the Soviet Union does not bar the travel of American officials even though the United States likewise has never recognized the Soviet annexation of the Baltic States. In Lithuania the celebration of the jubilee was greatly restricted.

The anniversary has an additional meaning to Lithuanians as June 28, 1987, also marked the day which Blessed George Matulaitis, the Bishop of Vilnius, was beatified by Pope John Paul II. Matulaitis, the Apostolic Visitator of Lithuania during its independence, overcame persecution by the Czar, Nazis, and Soviets. His beatification on the occasion of the 600th Jubilee of Lithuania's Christianity is an obvious gesture by the Pope to show the world his support for the long suffering Lithuanian Church.

The successful commemoration of the jubilee in Washington, D. C., was due to the planning and work of many. The Honorary Washington Jubilee Committee consisted of James A. Hickey, the Archbishop of Washington; Paulius A. Baltakis, the Bishop of the Lithuanian Catholics Abroad; and Dr. Stasys Bačkis, the Charge d'Affaires of the Republic of Lithuania in Washington, D. C. The Executive Committee, which insured that the actual work was done, included Jonas Vitkus, Chairman; Rev. Romas Žiūraitis, Spiritual Advisor; Arvydas Barzdukas, Assistant to the Chairman; Elvyra Vodopolas, Secretary; Elena Dambriūnas, Treasurer. Space prohibits paying honor to all who helped to make this commemoration a success.

The National Shrine of the Immaculate Conception, the largest Catholic Church in the Washington metropolitan area, was selected as the site of the American Jubilee. Invitations and requests for assistance were sent to Lithuanians across the country. Archbishops Hickey and Baltakis readily accepted their invitations to officiate at the jubilee mass. As a result of widespread support the celebration could truly be called a gathering of Lithuanians from communities across the United States.

The selection of the National Shrine was important to Lithuanian Catholics because it houses the Chapel of Our Lady of Siluva. This chapel, a gift of Lithuanian Catholics of America, was dedicated on September 4, 1966, and commemorates the apparition of Our Lady to the children of Siluva, Lithuania, in 1608. The beautiful chapel contains a statue of Our Lady by Vytautas Kasuba, a mosaic dome and apse by Albinas Elskus, and two mosaic panels of Saint Casimir the Patron Saint of Lithuania and Christ the Protector by Vytautas K. Jonynas. Thousands of tourists from around the world visit the National Shrine yearly and the Chapel of Our Lady of Siluva is considered to be one of the most beautiful in the church. Its presence brings the situation of the Catholic Church in Lithuania to the attention of these world travelers.

Members of Baltimore's Lithuanian Museum. From left: Jonas Kardokas, Elena Okas, Kestutis Cesonis, Algimantas Grintalis, and Albina and Vytautas Vaškas.

Baltimorės Lietuvių muziejaus nariai. Iš k.: Jonas Kardokas, Elena Okienė, Kęstutis Česonis, Algimantas Grintalis, Albina ir Vytautas Vaškiai.

The celebration of a Lithuanian Catholic Mass was naturally the central point of the jubilee, but many other events took place to honor the occasion. During the week preceding the jubilee, seven Roman Catholics of Lithuanian descent, led by Bishop Baltakis, met with the President Ronald Reagan at the White House. The President learned of the 600th anniversary of Christianity in Lithuania and expressed his concern for the nation's plight. He

also received a list of 34 Lithuanian political prisoners and promised to give it to Soviet leader Mikhail Gorbachev himself or through Secretary of State George Shultz.

On the Friday preceding the celebration mass, the noted organist Jonas Žukas presented an organ recital at the National Shrine. The following day, the famous ''Čiurlionis Kankles Ensemble'' of Cleveland, Ohio, under the direction of Dr. Bruno Kazenas, presented a concert of Lithuanian songs and music at the Ukrainian Holy Family Auditorium. This outstanding group of singers performed in beautiful Lithuanian native customs and were also the featured singers at the jubilee mass.

Hundreds attended these gatherings, with chartered buses of pilgrims arriving from Pennsylvania, Ohio, and New York.

The Jubilee Mass itself was held on June 28, 1987, on the same day as the celebration took place in Rome. The principal celebrant and homilist of the mass was Archbishop James A. Hickey of Washington assisted by Bishop Baltakis and fifteen priests. A history of Christianity in Lithuania, which noted the centuries of suffering endured by the Catholic Church there, was presented. The mass's procession included members of various Baltimore and Washington dance groups dressed in native costumes. The American and Lithuanian flags were conspicuously paraded alongside the Catholic crucifix. Because many of the attendees were not Lithuanian, the mass was offered in both English and Lithuanian. The Čiurlionis Ensemble's beautiful renditions of ''Tautinės Mišios už kenčiančią Lietuvą'' and ''Giesmė į Šiluvos Mariją'' brought tears to the eyes of many in the congregation. The Jubilee Mass was followed by a convocation and reception at the Holy Family Shrine Auditorium.

The celebration included various religious exhibits. One of the most outstanding was a display of religious art presented by the Baltimore Lithuanian Museum. This display of hand carved wooden roadside crosses was assembled and brought to the National Shrine through the efforts of Museum Curator Algimantas K. Grintalis. The crosses, of various sizes, were the work of Baltimore artists Genovaite Austra, Jonas Kardokas, Elena Oksas, Albina Vaskys, and Vytautas Vaskys, under the direction of their instructor Grintalis. These crosses covered the front of the National Shrine and gave a visual meaning to the phrase that Lithuania is the ''Land of Crosses''. Anyone approaching the shrine had their attention immediately directed to the Lithuanian celebration due to the presence of these crosses.

The Lithuanian Christianity celebrations held in Washington and elsewhere demonstrates our solidarity with the suffering faithful of our oppressed homeland. As Lithuanian-American Catholics, we can pray for our persecuted brothers and sisters and rejoice in our continued unity in the faith. Our continued celebration of all Lithuanian national holidays is a reminder of our martyrs. With God's will they will endure and conquer over their oppressors.

At the 600th anniversary of the Baptism of Lithuania celebrated in Washington, D. C. From left: President Jonas Vaitkus, Charge d'Affaires of Lithuania Stasys Bačkis, A. Pakštas, and Archbishop James A. Hickey of Washington, D. C.

Iš kairės: pirm. Jonas Vaitkus, Lietuvos atstovas Stasys Bačkis, A. Pakštienė ir arkivyskupas James A. Hickey of Washington D. C.

(Photographs courtesy of Kestutis Chesonis)

The "Ciurlionis" Folk Ensemble in front of the National Cathedral in Washington, D. C.

Čiurlionio Ansamblis prie Katedros ir kryžių.

Carrying out the flag after High Mass.

Vėliavos išnešamos po mišių

TALES OF

THE OLD CHURCH

The Confession

by Albert Cizauskas

Pensive Christ of Samogitia

Žemaičių Rūpintojėlis P. Augius

''No,'' the man replied stubbornly. His eyes stared at the priest, their intensity undimmed by age, burning with reproach yet tinged with sadness, like the eyes of an Old Testament prophet who finds his people worshipping heathen idols.

A trace of weariness passed briefly over the priest's face. As pastor of the Lithuanian parish, he knew the tall, gaunt man before him well, an ascetic whose notions for improving the parishioners' morals were as impractical as they were well-intentioned. He realized he had no choice but to listen.

''You will soon understand why I must tell you my story,'' the man insisted. ''People called me 'Holy Love' because I tried to make them see that the only thing that mattered was the holy love of God. But now that they have heard something of my past, they call me 'Holy Love' with mockery in their voices. I can no longer stay here, but before I leave, I want you to know what happened. More than this, I want you to help me understand the past and myself.

''My life really started when my father sent me to the university. He was a member of the landed gentry with a large and prosperous estate in Lithuania. When I came home over the holidays, my father entertained the local gentry's daughters, in the hope that I would become attached to one of them. You see, my mother had died when I was young, and, since I was an only child, my father dreamed of having grandchildren to fill up the big and lonely house.

''But I would stand tongue-tied at these affairs, nervous and shy. Although I suffered greatly from carnal desires, I was intimidated by women of my own class with their fancy ways and affected talk.''

''When I returned to the university, I sought out women who made no pretense about sex, who were readily available for a price. But, early on, I discovered another side to my nature. After every encounter, this other side revolted, and I felt a deep loathing for myself and for the women. For days, I would go to church and weep, like Peter when he denied Christ, that I too was denying Him. But, after a while, my demon would return, more insistent than ever. And so I continued living a life torn between good and evil for several years, until my father died.

''It was then the turn of the century, and I inherited the family estate while still in my early twenties, an estate on which dozens of peasants, men and women, were employed. Gradually, the notion of women working for me, and depending on me for their livelihood, excited my imagination. I would wander into the fields to look at the younger women, their clothes sticking to their sweating bodies, their bare arms outlined in the sun, their skirts swaying as they walked.

''At first, I tried to resist the urges which tormented me. I had vowed that I would reform my life now that I was a man of property and marry a good, decent woman of my own class. There was no need any longer to feel a sense of inferiority to them. But, as before, I soon gave in to my baser appetites. I slept with peasant women at every opportunity, and opportunity for me, as the master of my estate, was easy to find. And again, after every fall, I felt shamed and begged for Divine forgiveness. During these good moments, I went out of my way to make it up to the women I had wronged, sometimes even providing dowries and husbands for them. I would also dream of improving the life of the peasants on the estate. Fortunately, my father had left behind a good manager who, despite my ups and downs, took excellent care of the estate and taught me to do the same, but I never did get around to doing much for the peasants' welfare.''

''One day, after several years, an uncle visited me and strongly urged, for the good name of my father, that I marry a virtuous woman and settle down. Since this advice corresponded with my own views in sober moments, I began to court the daughter of a neighboring proprietor. But my demon refused to be defeated so easily, and soon I returned to the old ways. There was no secret about my life, nor could there be, in the small and open society of country life. And so my suit was rejected after a year of repeated falls from grace.

''Something was bound to happen. I had left myself open to someone bold and unscrupulous enough to take advantage of my position. One of the more adventurous females on the estate, as sexually active as I myself, laid a simple trap for me. She got me drunk after hours of carousing. In league with one of the priests of the village who had lost his chastity to her, she had the priest marry us.

''When I woke the next morning and found out the truth, I went berserk, beating her and smashing the furniture. I refused to have anything to do with her, but slept, as always, with any woman who happened to be available. My wife, however, bided her time, and, in due course, I returned occasionally to her bed. Soon, a child was begotten, with whom she wanted to bind the marriage, a daughter of a

legal, but to me, hateful, union.

''Our life settled into a routine of mutual license, mostly with other partners. For the sake of the child, however, I made efforts, from time to time, to reform my life but only with moderate success.''

''This sort of existence continued for a number of years, until, when my daughter was 16 years of age, I was shocked to see her stomach swelling. I instantly realized that she had inherited the weakness of her parents' flesh, an inheritance debased even more by what the poor girl had seen all those years with her own eyes. I know it makes no sense, Father, but I had hoped against all reason that my child might rise above the life about her. I even tried to teach her right from wrong as I became less addicted to my vice because of advancing age.

''When I saw what had happened to my one hope for the future, I solemnly vowed to embrace, forever, a life of good works, prayer and penance, no matter how hard such a course might be. I felt that I had no choice but to abandon my family if this vow were not to be broken in a moment of weakness. And so I informed my wife, telling her also that I would leave the larger part of the estate to her and our daughter. I would sell my portion to live in America and would never bother her again on condition that she do the same.

''And then, Father, that woman did something monstrous, although it was not more than I deserved. She mockingly told me that the daughter was not mine, but that of one of the many other men she had slept with. I never knew if this was the truth, but it added the last measure of bitterness to my cup.

''When I came to this parish, I tried to do penance for my sins by praying, visiting the sick and dying, and preaching the holy love of God. But I found no peace. Somehow my prayers and good deeds didn't seem to be enough. Then, when the parishioners turned against me, after the gossip started, something strange and unexpected happened. It was as if I could see my past through another man's eyes. I came to understand that all my life I had used others for my selfish needs, just as I had abandoned my wife and daughter, which she was even if fathered by another man, through selfish concern for my own salvation. The bitter truth finally sunk in, that the worst sin of all was never to have truly loved another human being. Before you ask, let me tell you that it is now too late, and has been for a long time, to make amends since my wife is dead and my daughter and grandchild are not to be found, their part of the estate having fallen into other hands.

''Tell me, father, you who hold God in your hands every day at the altar. Tell me whether I, who had no love, can ever hope for God's forgiveness and peace.''

The priest looked at the man. He saw someone whose life had been wasted by passion, where the fires of concupiscence and asceticism had long contended for his soul. From the very beginning, the priest had suspected something of the truth. After all, it was not unusual for men to have lived dissolute lives and then to repent in their old age.

But this man had laid bare his soul to the priest in an effort to find an answer to the unanswerable. The priest knew there was no need for the sort of pious exhortations he dispensed from the pulpit and in the confessional. Something more was wanted, but it was hard to find words to penetrate the heart of the matter.

The words which finally did come were still worn with overuse, yet they touched upon the truth. After a long pause, the priest said, with humility, ''None of us can comprehend the mystery of God's will. We can only accept it, like Job, and like you are doing.

''Let the dead past burry itself. You can now have hope for the future, because God has given you the grace to discover, after all these years, the true source of your weakness. You have learned, at great cost, that there can be no holy love of God without unselfish love of others. Such love is the only answer to the riddle of evil in our lives.

Then, slowly, and with emotion, the priest extended his hands in benediction over the man before him and said, ''May God grant you His forgiveness, and His peace, wherever you go.''

August, 1987

Monument erected in 1951 in Moston cemetery by Lithuanians of Manchester to commemorate the 700th anniversary of Lithuania's Christianity.

Manchesterio lietuvių 1951 metais Mostono kapinėse pastatytas paminklas, dedikuotas Lietuvos krikšto 700 metų jubiliejui paminėti.

HARTFORD'S COMMEMORATION OF LITHUANIA'S CHRISTIANITY

On May 17 Lithuanians throughout Connecticut and beyond gathered in Hartford to Commemorate the 600th Anniversary of Lithuania's Christianity. Mass was celebrated by the Most Reverend John F. Whealon, Archbishop of Hartford. Concelebrants included four bishops and some forty priests. Over one thousand people attended ceremonies at the Cathedral of St. Joseph.

After Mass there was a Liturgical Dance and dedication of a Wayside Cross. Bishop Paulius Baltakis and Bishop Walter W. Curtis blessed the Cross. This is the only Lithuanian Wayside Shrine on Cathedral grounds outside of Lithuania. The thirty foot teakwood cross stands on a six foot granite base. It was **designed by Simas Augaitis** and **carved by Juozas Ambrozaitis.**

The musical program was arranged and directed by Jurgis Petkaitis and included Lithuanian Parish Choirs from Holy Trinity, Hartford; St. Andrew, New Britain; St. Casimir, New Haven; and St. Joseph, Waterbury. The liturgical dance was choreographed by Dalia Dzikas. Music for these events was provided by the Vanguard Brass Quintet.

The preceding day some 600 attendees witnessed a concert by the ''Gintaras'' Youth Ensemble of Toronto, Canada. This was followed by a gala banquet of over 400 people. During the week, a Lithuanian Cultural Exhibit was held at the Old State House in Hartford. It depicted the suffering church in Lithuania, as well as national arts and crafts.

The successful culmination of one year of planning was a cooperative effort of the Knights of Lithuania, Lithuanian American Community of the USA, their affiliated organizations, and the Lithuanian Roman Catholic Priests' League. Archbishop Whealon was Honorary Chairman and Reverend John E. Rikteraitis served as General Chairman.

CELEBRATION OF LITHUANIA'S 600th JUBILEE OF CHRISTIANITY

Pope John Paul II greets visiting Lithuanians in Rome.

Šv. Tėvas Jonas Paulius II sveikinasi su lietuviais per audienciją.

Photo —V. Bacevičius

Lithuanian Youth dances Folk Dances in Rome , 6/ 28/87.

Jaunimas šoka tautinius šokius.

Photo —V. Bacevičius

Lithuania's Christianity Commemoration, Hartford, Connecticut, May 17, 1987. Liturgical Dance.
Photo by A. Dzikas

Lietuvos Krikšto Jubiliejaus minėjimas Hartford, Connecticut, 1987 m. gegužės 17 d. Liturginis šokis.

CELEBRATION OF LITHUANIA'S 600th JUBILEE OF CHRISTIANITY

In

NEWARK, N.J.

Dr. J. J. Stukas with his wife Loreta at the banquet, May 31, 1987. J. Stukas led the organizing committee and the entertainment commitee
Photo by A. Kames

Dr. Jokubas J. Stukas su žmona Loreta banketo metu. J. Stukas vadovavo ruošos komisijai ir banketo programai.

Composer Liudas Stukas conducts members of the combined Lithuanian Parish choirs at Sacred Heart Cathedral in Newark, N. J., May 31, 1987
Photography by Angel Kames

Muz. Liudas Stukas diriguoja mišriam N. J. lietuvių parapijų chorui šv. Jėzaus Širdies katedroje, Newarke, 1987 m. gegužės 31 d.

Soloist Angele Kiaušas (right) and pianist F. Kovalesky performed on May 31, 1987, at the Newark, N. J. Banquet honoring the Anniversary of Lithuania's Christianity.
Photo by A. Kames

Solistė Angelė Kiaušaitė (dešinėje) ir pianistė F. Kovalesky, lietuvaitės išpildžiusios meninę programą didingame bankete, minint Lietuvos krikšto sukaktį Newarke, N.J.

A conversation in Rome on June 28, 1987 with Bishop A. Vaičius from Telšiai Lithuania. Mrs. Jarašius, Rev. R. Mikutavičius, Mr. and Mrs. Ambrazevičius.

Pasikalbėjimas su vysk. A. Vaičiumi iš Telšių. Iš k.: Jūrašienė, kun. R. Mikutavičius, Babtai, vysk. A. Vaičius, Ambrazevičiai.

Photo —V. Bacevičius

GARBĖS PRENUMERATOS

I. ir K. Aižinai, Chicago, IL
A. Andriušis, Dorchester, MA
B. Apshaga, MD, Thompson, CT
P. Aras, Santa Monica, CA
K. Aukštkalnis, Eugene, OR
J. Babilius, Pasadena, FL
Rev. J. Bacevičius, Kintyre, ND
S. Bacevičienė, Los Angeles, CA
H. S. Bajaliai, Los Angeles, CA
G. Balanda, Warren, MI
E. Balceris, Santa Monica, CA
Rev. V. Balčiūnas, Thompson, CT
L. Baltrėnas, Los Angeles, CA
K. Bandzevičius, Los Angeles, CA
V. Barkus, Omaha, NE
V. Beleckas, Sunny Hills, FL
J. Belezaras, S. Windsor, Ct.
P. Beltran, Montebello, CA
P. Bernota, Waterbury, CT
Rev. A. Bertašius, Patterson, NJ
V. Bieliauskas, PhD, Cincinnati, OH
A. Biliūnas, Lake Park, FL
C. Bobelis, MD, St. Petersburg, FL.
A. G. Brazėnas, Royal Oak, MI
N. Bražėnas, MD., Sparkill, NY
J. Briedis, W. Bloomfield, MI
J. Bučinskas, Baltimore, MD
E. Butkienė, Los Angeles, CA
R. Bužėnas, Los Angeles, CA
V. Čekanauskas, garbės konsulas, Los Angeles, CA
V. Černius, Los Angeles, CA
R. Čibas, Australia
J. Čiurlionis, Phoenixville, PA
B. Čižikaitė, Chicago, IL
Kun. M. Čyvas, Albany, NY
Kun. V. M. Cukuras, Putnam, CT
Dr. V. Dambrava, Venecuela
S. Damulis, Vista, CA
V. Datis, Los Angeles, CA
S. Daugėla, Santa Monica, CA
A. Daukantas, Santa Monica, CA
Vysk. A. Deksnys, Vokietija
J. Dicpinigaitis, MD, Woodhaven, NY
A. Dičius, Santa Monica, CA
A. Didžiulis, Columbia
Dr. R. Dovydaitis, Delton, PA
V. Dovydaitis, San Clemente, CA
Rev. A. Dranginis, Baltimore, MD
Dresher Ins. Brokers, Islington, Ont.
A. Drukteinis, Bedford, NH
J. Dženkaitis, Glendale, CA
East Cambridge Branch Library, MA
I. Gailiūnas, Vancouver, WA
B. Gajauskas, Santa Monica, CA
A. Galdikas, Los Angeles, CA
Br. Galinis, Norwell, MA
Pr. Gasparonis, Los Angeles, CA
R. Giedraitis, DDS, Los Angeles, CA
J. Girevičius, Ont., Canada
K. Gogelis, Redford, MI
K. Grigaitis, St. Petersburg, FL
A. Grigas, Chicago, IL
P. Gruodis, Chicago, IL
I. Gurčinas, Los Angeles, CA
Dr. V.Gutauskas, Venezuela
P. Gylys, Olympia, WA
R. Janowska, Norristown, PA
V. Janušonis, Dousman, WI
E. Jarašūnas, Santa Monica, CA
Jesuit Fathers, Montreal, Que.
E. Jonušas, Omaha, NE
A. Jonynas, Pacific Palisades, CA
J. Jurkūnas, Beverly Shores, IN
Dr. J. Jurgilas, Rancho Sta Fe, CA
A. Kantvydas, Weston, Ont., Canada
J. Karmuza, Waterbury, CT
K. Karuža, Los Angeles, CA
Dr. B. Kasakaitis, Chicago, IL
B. Kaslas, Wyoming, PA
J. Kazickas, PhD, Greenwich, CT
N. Kiaušas, Harrison, NJ
Kun. G. Kijauskas, SJ, Cleveland, OH
Rev. M. Kirkilas, Beverly Shores, IN
Dr. Alf. Kontvis, Westminster, CA
J. Kregždė, Cincinnati, OH
Dr. L. Kriaučeliūnas, Lockport, IL
Dr. J. S. Kriaučiūnas, Putnam, CT
Rev. J. Krivickas, Putnam CT
Msgr.. J. Kučingis, Los Angeles, CA
A. Kudirka, Puerto Rico.
S. Kudokas, Santa Monica, CA
C. Kulas, Southbury, CT
H. Kulber, Brooklyn, NY
J. Kutra, Santa Monica, CA
S. ir J. Kvečas, Santa Monica, CA
L. Lengnikas, Hamilton, Canada
J. Levickas, Palos Verde, IL
G. Levinskas, Creve Coeur, MO
J. Liudžius, New Britain, CT
E. Likanderis, Chicago, IL
J. Lukas, Orange, CT
K. Majauskas, Chicago, IL
P. Manelis, Davis, CA
A. Markevičius, Santa Monica, CA
F. Masaitis, La Mirada, CA
Wm. Maskell Ins., Toronto, Can.
V. Mažeika, Park Ridge, IL
A. ir L. Mažeikos, Marina del Rey, CA
M. Merkevičius, Omaha, NE
Dr. A. Milaknis, Santa Monica, CA
V. Mileris, M.D., Livonia, MI
A. Milius, Santa Monica. CA
J. Mitkus, Los Angeles, CA
J. Mulokas, Santa Monica, CA
A. Musteikis, Fallon, NV
A. Naudžiūnas, So. Boston, MA
M.L. Namikai, M.D., Glendora, CA
Nurmsen Paint, Los Angeles, CA
Kun. dr. A. Olšauskas, Los Angeles, CA
A. Pakalniškis, Hamilton, Ont., Can.
Rev. T. Palis, Pittsburg, CA
Rev. V. Palubinskas, New York, NY
Rev. V. Pavalkis, Milpitas, CA
V. ir A. Pažiūra, Agoura, CA
J. Petras, Burbank, CA
F. Petrauskas, Syracuse, NY
J. Petrikonis M.D., Woodbine, IA
J. Petronis, Los Angeles, CA
E. Pikelis, Chicago, IL
C. Plasewicz, Baltimore, MD
J. Pleinys, Hamilton, Ont., Can.
P. Pranis, Vista, CA
Rev. A. Račkauskas, Sunny Hills, FL
Rev. dr. P. Ragažinskas, Central, NM
St. Radžiūnas, Omaha, NE
G. W. Radvenis, Los Angeles, CA
Kun. V. Radvina, Cloverdale, CA
Inž. J. Rasys, Cambridge, MA
K. Raudys, Toronto, Ont., Can.
V. Raulinaitis, Rancho Mirge, Ca
K. R. Ražauskas, Dearborn Hts., MI
A. Regis, Chicago, IL
E. Ribokienė, Brockton, MA
Kun. A. Rubšys, Manhattan College, NY
A. Rugys, Lantana, FL
E. Sabalienė, Los Angeles, CA
Kun. P. Sabulis, Waterbury, CT
R. Sakas, Glendale, CA
M. Šarauskas, Winnipeg, Canada
C. Sarpalis, Baltimore, MD
A. Šatas, Cicero, IL
E. Sawatzky, San Jose, CA
D. Schmutzer, Glendale, CA
Schuyler Savings, Kearny, NJ
C. Shimkus, W. Hartford, CT
M. R. Shalins, Woodhaven, NY
V. Šimoliūnas, Santa Monica, CA
A. Sinkys, New York, NY
A. Sinkys, Santa Monica, CA
E. ir. J. Sinkiai, Santa Monica, CA
Dr. J. Skirgaudas, La Jolla, CA
V. Smailis, Pt. Charlotte, FL
F. Speecher, Los Angeles, CA
Rev. E. Statkus, Grand Rapids, MI
J. Stiklorius, Wallingford, PA
E. Stirbys, Santa Monica, Ca
D. Surantas, Rockford, IL
J. Talandis, Olympia Fields, IL
Talka Credit Union, Hamilton, Canada
V. Tamošiūnas, Detroit, MI
B. Tiškus, Collinsville, IL
A. Trainis, Richmond Hill, NY
T. K. Trečiokas, Union, NJ
L. Tumaitė, Santa Monica, CA
P. Uknes, Brooklyn, NY
P. Urbaitis, Mayfield Hts., OH
Rev. I. Urbonas, Gary, IN
V. Urbonas, St. Petersburg, FL
P. Urbutis, Lighthouse Pt., FL
A. Uždavinys, Canton, MI
O. Vaitas, MD, Farmington Hills, MI
A. Vaitkus, Belleville, IL
A. Vakselis, Richmond Hills, NY
Dr. J. K. Valiūnas, Southampton, NY
V. Vidugiris, Palos Verdes, CA
Dr. P. Vileišis, Waterbury, CT
A. Vitėnas, Middletown, NJ
J. Vitėnas, Oxon Hill, MD
M. Volodka, Downers Grove, Il
A. Yutz, Munhall, PA
E. Žiaušys, Amsterdam, NY

''Lietuvių Dienų'' garbės prenumeratoriais skelbiami tie, kurie kasmet prisiunčia po 35 dol.

AUKOS
Lietuvių Dienoms paremti

Po 60 dol. —R. Bužėnas
Po 50 dol. —E. Jonušienė, B. Macijauskienė
Po 40 dol. —prel. J. Kučingis, A. Kudirka
Po 25 dol. —S. Damulis, T. Trainis
Po 15 dol. —A. Naudžiūnas, M. Shalins
Po 10 dol. —V. Bernota, C. Čižikaitė, J. Daugėla, J. Gruodis, E. Likander, dr. M. Namikas, M. Pranevičius
Po 5 dol. —A. Andriušis, P. Gylys, Fr. M. Kirkilas, E. Pakulis, J.Stempužis, E. Stirbienė, A. Tumas.

Visiems aukotojams, parėmusiems ''Lietuvių Dienas'' nuoširdus **AČIŪ!**
A. Skirius — Leidėjas

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Kazys Bradūnas "KRIKŠTO VANDUO JONINIŲ NAKTĮ". Naujas eilėraščių rinkinys. Išleido Ateities Literatūros Fondas Čikagoje 1987 m. Knygos apdaila dail. Vytauto Virkau. Leidinys puošniai iliustruotas lietuvių liaudies skulptūrų pavyzdžiais, kietais viršeliais, kaina 8 dol. Pavieniai pirkėjai ir knygų platintojai knygą gali užsisakyti, rašydami leidyklai: **Ateities literatūros fondas, 10000 S. Bell Ave, Chicago, IL 60643.**

Pagrindinė šio rinkinio eilėraščių tema yra krikščionybės ir senosios lietuvių kultūros sąlytis mūsų pačių dvasioje nuo priešistorinių laikų iki dabarties. Poetinėje plotmėje ši tema čia gvildenama kaip tik Lietuvos krikšto sukakties paraštėje.

"Tarp ilgesio ir tėviškės" Alės Rūtos kelionės į Lietuvą įspūdžiai, 358 pusl., kietais viršeliais — 13 dol., minkštais viršeliais 12 dol.

Išleido Nidos Knygos Klubas,
2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT.

LIETUVIŲ DIENOS

Žurnalo ir knygų

PLATINTOJAI

J. A. V-se

Chicago, Ill.—Patria, "Gifts International", "Parama", "Marginiai"
Cleveland, Ohio—Andrius Mackevičius
Detroit, Mich.—St. Anthony's Parish Library
Los Angeles—P. Domkus
Rochester, N.Y.—A. Sabalis
Waterbury, Conn.—"Spauda"
Woodhaven, N.Y.—"Romuva"

AUSTRALIJOJE

Lewisham — Msgr. P. Butkus
Norwood—K. Pocius
Adelaide, Edwardstown—A. Kubilius
Melbourne-St. Kilda—F. Sodaitis
Mirren, S.A.—J. Rupinskas

KANADOJE

London, Ont.—A. Puteris
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas,St. Prakapas
Montreal, Que.—P. Rudinskas (Parish Library)

LIETUVIŲ RADIJO PROGRAMOS

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

AMERIKOS BALSAS
(VOICE OF AMERICA)

Rytinė laida 6 val. 15 min. ryto Lietuvos laiku (10:15 vakaro Vašingtone) 31, 38, 42, ir 49 metrų bangomis.
Pirmoji vakarinė laida 18 val vakaro Lietuvos laiku (10 val. ryto Vašingtone) 20, 25 ir 31 metrų bangomis.
Antroji vakarinė laida 20 val. vakaro Lietuvos laiku (12 val. vidurdienį Vašingtone) 14, 15, 20 ir 25 metrų bangomis.

Šie laikai **vasaros** metu. **Žiemos** metu tiek Lietuvoje, tiek Vašingtone reikia laikrodį atsukti vieną valandą.

VOICE OF AMERICA
Lithuanian Service
Washington, D.C. 20547

BALTIMORE, MD.

"RADIJO PROGRAMA LIETUVIAMS"
Girdima sekmadienio rytais nuo 10:30 iki 11:00
WBMD—750 Kilocycles
Šios programos vedėjai:
Albert J. Juškus—4515 Wilmslow Rd. Baltimore, MD 21210 Tel. 366-4515
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave. Baltimore, MD 21227 Tel.: 242-1779

CHICAGO, IL.

Sophie Barcus Radijo Šeima
"LIETUVOS GARSAI"
Sekmadieniais
nuo 7:30 val. iki 8:30 ryto
iš WCEV stoties 1450 AM banga
Programos vedėja:
Aldona Barcus-Daukus
Transliuojama iš nuosavos studijos
7159 S. Maplewood, Chicago, IL 60629
Tel.: (312) 778-1543

BOSTON, MASS.

Lietuvių Radijo Valanda
LAISVĖS VARPAS
Sekmadieniais
9-10:00 ryto iš WCAV-FM 98
Petras Viščinis, vedėjas
173 Arthur St., Brockton, MA 02402
Telefonas: (617) 586-7209

CLEVELAND, OHIO

LIETUVIŲ RADIJO PROGRAMA
TĖVYNĖS GARSAI
Girdima sekmadieniais 6:00-7:00 val. vak.
Stotis WCPN, banga FM 90.3

Vedėjas—Juozas Stempužis
4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio 44121
Telefonas: (216) 382-9268

DETROIT, MICH.

Lietuviškas Balsas—Lithuanian Voice
WCAR—1090 BANGA LIVONIA
Sekmadieniais 8:30 iki 9:00 val. ryto
Visais programos reikalais kreiptis:
KAZYS GOGELIS
13436 Garfield, Detroit, MI 48239
Telef.: 535-6683

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ RADIJO VAL.

WPON — 1460 AM
Pirmadieniais ir penktadieniais nuo 3-4 val. vak.
Programos ved. **Algis Zaparackas**
Bendradarbiai: Ant. Zaparackas, Algis Lapšys, Edv. Skiotys.
2222 Franklin Rd.
Bloomfield Hills, MI 48013

HARTFORD, CONN.

"TĖVYNĖS GARSAI"
Connecticut vlst. liet. kultūrinė valandėlė
WRYM—840 AM
Kiekvieną sekm. 4:30-5:30 val. p.p.
Programos vedėjas **A.Dragūnevičius**
132 Wellington Dr., Farmington, CT 06032
Tel.: (203) 677-8567
Pranešėjai:
Zita Dapkienė, Alfonsas Dzikas ir Longinas Kapeckas
izd. Alis Simonaitis

HOT SPRINGS, ARK.

LIETUVIŠKA RADIJO PROGRAMA
"LEISKIT Į TĖVYNĘ"
Lithuanian Broadcasting SPA

Girdima sekmadieniais 7:00-7:30 val. ryte iš KXOW radijo stoties, 1420 AM banga.
vedėja ir pranešėja
Salomėja Šmaižienė
204 Hilltop Dr., Hot Springs, Ark. 71913
Telefonas (501) 321-9641

"LAISVĖS ŽIBURYS"

Girdima kiekvieną sekmadienį nuo 9 iki 10 v. ryto iš WNWK stoties 105.9 FM banga
ROMAS KEZYS
217-25 54th Ave., Bayside, N.Y. 11364
Telefonas: (718) 229-9134

LIETUVOS AIDAI

Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio 8:30 val vakaro
Visos laidos iš tos pačios stoties
WCEV 1450 AM banga
511 SO. NOLTON AVE.
WILLOW SPRINGS, IL 60480
tel.: (312) 839-2511

MONTREAL, CANADA

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS
Kiekvieną trečiadienį nuo 11 val. 30 min.
CFMB stotis — Banga 1410

Programos vedėjas **L. Stankevičius**
1053 Cr. Albanel, Duverney, P.Q., Canada
Telefonas: 669-8834

NEW YORK - NEW JERSEY

"LIETUVOS ATSIMINIMAI" radijo val. girdima kas ketvirt. iš WNYM stoties New Yorke, nuo 7-8 v.v. 1330 AM banga

Taip pat klausykite "Music of Lithuania" programos kas pirmadienį nuo 6 iki 7 v. v. iš Setono Hall universiteto stoties
89.5 FM — banga
Direktorius — dr. Jokubas J. Stukas
234 Sunlit Dr., Watchung, N.J. 07060
Tel.: (201) 753-5636

PITTSBURGH, PA.

The First Lithuanian Radio Program in Pittsburgh, Pennsylvania
Pittsburgh, PA — WPIT—730 kc.
sekmadieniais 12:30-1:00 p.m.
PROGRAMOS VEDĖJAI:
Povilas ir Gertrude Dargiai
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill Rd., Pittsburgh, PA 15243

ROCHESTER, NEW YORK

DAINOS AIDAS
Sekmadieniais 9:00 iki 9:30 val. iš ryto
stotis WZZI-FM 91.5 mc

IŠLAIKO LIETUVIŲ RADIJO KLUBAS

Klubo valdyba: **Al Gečas,** pirm., **R. Kiršteinas,** vicepirm., **J. Krokytė,** sekr., **Rūta Ilgūnaitė,** ižd., **L. Laukaitienė, narė**
320 Durnan St., Rochester, N.Y. 14621

TORONTO, ONT., CANADA

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI
Sekmadieniais 1:30 iki 2:00 val. po pietų
Visos programos transliuojamos iš
Toronto stoties CHIN, banga 100.7 FM
Programos vedėja:
Violeta Simanavičiūtė-Laurinavičienė
51 Patricia Di., Toronto, Ont. M4C 5K2, Can.
Telefonas:(416) 690-3416

WATERBURY, CONN.

Lietuvių Bendruomenės radijo valanda

"LIETUVOS PRISIMINIMAI"
Sekmadieniais nuo 8:00 iki 8:45 v. ryto
WWCO — 1240 AM

Vedėjas: **ANTANAS PALIULIS**

33 Chipman St., Waterbury, CT 06708
tel.: (203) 756-1874

ROMA, ITALIJA

ROMOS RADIJAS
Transliuojamas kasdien nuo 20 val. 50 min. iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku
41.15 ir 50.34 metrų bangomis

Vedėjas; **Dr. J. Gailius**
Circonvallazione NOMENTANA 162

VATIKANAS, ITALIJA

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje
Sekmad. rytais 10:30-11:00 Lietuvos laiku
ir kiekv. vak. 20:15-20:30 Lietuvos laiku
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų

Vedėjas: **Kun. V. Kaziūnas**

Adresas: Sezione Lituana, Stazione Radio CITTA DEL VATICANO

LOS ANGELES, CALIF.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJAS
LITHUANIAN MELODIES
Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12:30-1:00 p.p.
VLADAS GILYS, pirmininkas
Programų koordinatorius
HENRIKAS BAJALIS
207 N. Windsor Blvd.
Los Angeles, CA 90004
Tel.: (213) 467-6467

HOLLYWOOD **LOS FELIZ**

Vokiečių Maisto ir Delikatesų krautuvė

5126 Hollywood Blvd., Los Angeles, CA 90027

Puikios dešros—Fred Reich ir Vienos skanumynai
Duona—German and Lithuanian Bakery

Alus, vynas, kosmetikos reikmenys. Įvairūs dalykai dovanoms, kristalas.
Šalti užkandžiai baliams ir šeimos šventėms.

Atidaryta: ant.-ketv. nuo 9-6, penkt. 9-7, šešt. 9-5.
Sekm. ir pirm. —uždaryta. **Tel.: (213) 663-4747**
Krautuvę perėmė nauji savininkai.

BALTIC BAKERY

JUOZAS ir ALDONA ANKAI—savininkai
4627 S. Hermitage, Chicago, IL 60629—Telef. (212) LA 3-1510
—— ir ——
2616 W. 69th St., Cicago, IL 60629—telef. (312) 737-6734
Siunčiame duoną ir raguolius į visas Amerikos dalis

PRAŠOME!

Pagal savo išgalės aukoti TAUTOS FONDUI

savo uždaviniams vykdyti Lietuvos Laisvės Iždui—laisvajai Lietuvai padėti atsistatyti, 6-šiomis kalbomis ELTOS informacijoms leisti, radijo transliacijoms į okupuotą Lietuvą finansuoti ir politiniams kaliniams gelbėti. Nepamirškite tam tikrą procentą ir savo testamente įrašyti:

Non-profit, Tax Exempt Corporation
LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION
P.O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421

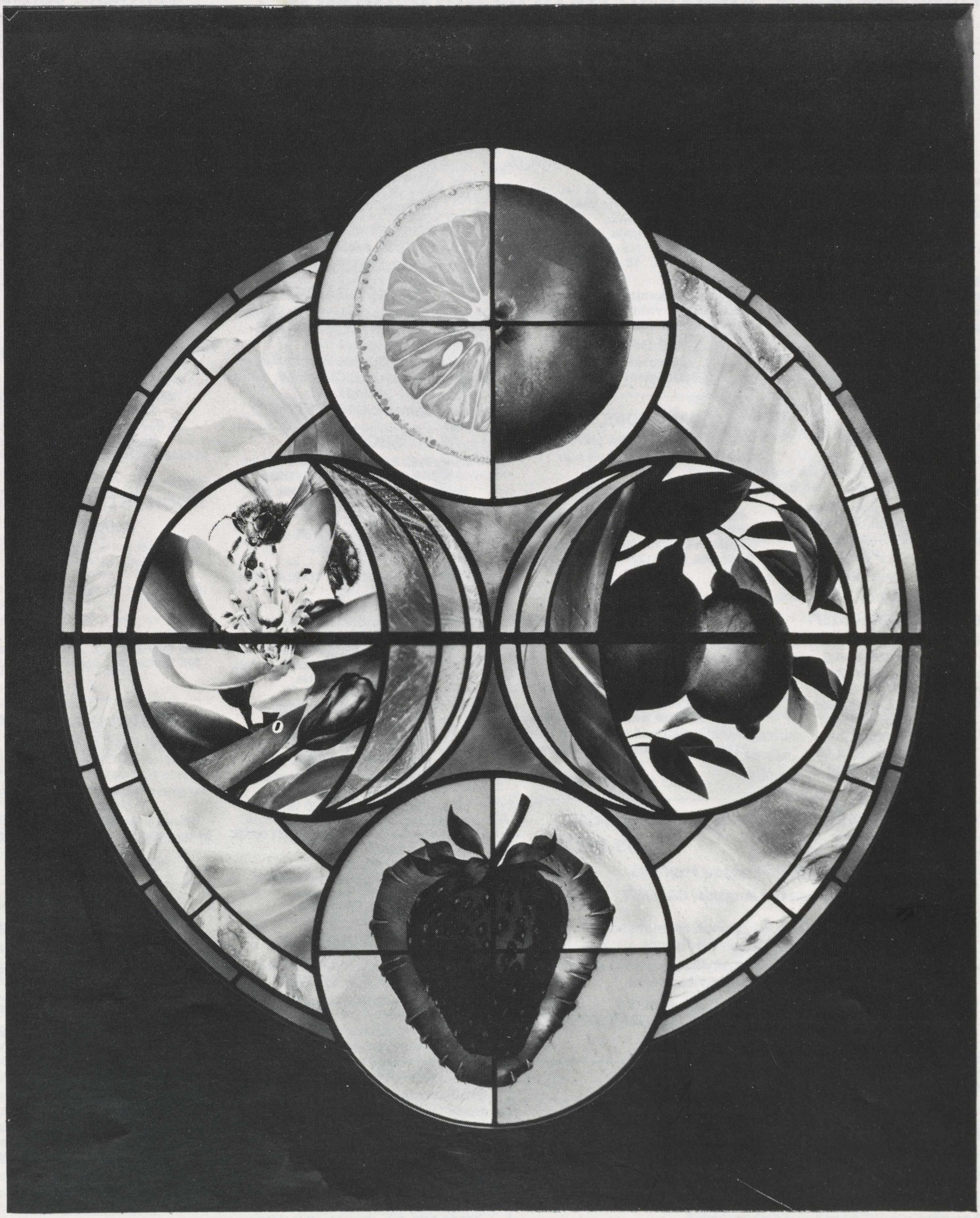

Dail. Albino Elskaus vitražas — "Vaisiai

Stained glass "Nature's Citric", by Albinas Elskus.